

Obvezna osiguranja od odgovornosti izvan djelatnosti prometa i prijevoza u hrvatskom i poredbenom pravu, s osvrtom na određivanje obveznika sklapanja osiguranja i kruga trećih osoba

Belanić, Loris

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2009, 30, 551 - 600**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:305947>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

OBVEZNA OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI IZVAN DJELATNOSTI PROMETA I PRIJEVOZA U HRVATSKOM I POREDBENOM PRAVU, S OSVRTOM NA ODREĐIVANJE OBVEZNIKA SKLAPANJA OSIGURANJA I KRUGA TREĆIH OSOBA

Mr. sc. Loris Belanić, asistent
Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

UDK: 368.04:347.51
Ur.: 7. siječnja 2009.
Pr.: 11. veljače 2009.
Pregledni znanstveni članak

Na početku rada govori se općenito o važnosti obveznih osiguranja od odgovornosti, a potom autor daje prikaz pojedinih obveznih osiguranja od odgovornosti u hrvatskom pravu izvan djelatnosti prometa i prijevoza. Pri tomu autor posebnu pozornost daje pitanjima tko se smatra obveznikom sklapanja osiguranja od odgovornosti te koje se osobe smatraju trećim osobama u obrađenim osiguranjima od odgovornosti. Nakon toga daje se prikaz poredbenopravnih uređenja Austrije, Njemačke, Italije i Velike Britanije u materiji obveznih osiguranja od odgovornosti izvan sustava prometa i prijevoza, a s ciljem ukazivanja daljnjih mogućnosti razvoja obveznih osiguranja od odgovornosti u hrvatskom pravu. I u prikazu domaćeg i poredbenog pravnog uređenja, autor posebnu pozornost pridaje pravnim izvorima koji propisuju obvezu sklapanja pojedinog osiguranja od odgovornosti, a u prikazu hrvatskog pravnog uređenja autor se koristi i uvjetima osiguranja pojedinih osiguratelja.

Ključne riječi: *obvezno osiguranje od odgovornosti, obveznik sklapanja osiguranja, treće osobe.*

I. Uvod

Suvremen razvoj gospodarstva i sveopćih ljudskih djelatnosti zahtijeva zaštitu određenih rizika nastanka štete koji se javljaju kao posljedica obavljanja pojedinih gospodarskih ili ostalih ljudskih djelatnosti (aktivnosti). Osiguranje od odgovornosti javlja se upravo kao instrument zaštite osoba koje obavljaju takvu djelatnost, odnosno osoba koje obavljaju takvu gospodarsku aktivnost. Možemo reći da je osiguranje od odgovornosti jedna od preduvjeta razvoja slobodnog

poduzetništva.¹ No, s druge strane, nasuprot proklamiranoj slobodi obavljanja gospodarske djelatnosti i ostalih ljudskih aktivnosti stoji zahtjev za zaštitom osoba koje takvom djelatnošću mogu pretrpjeti određenu štetu. Rezultat ovih stremljenja jest pojava obveznog osiguranja od odgovornosti, koje s jedne strane, omogućuje određenim subjektima nesmetano obavljanje svoje djelatnosti (poslovne, ali i one koje to nisu), a s druge strane omogućuje sigurnost (zaštitu u vidu popravljivanja štete) subjektima koji bi takvom djelatnošću mogli biti oštećeni.² Stoga, iz navedenih razloga u suvremenim državama, paralelno s razvojem gospodarskih, profesionalnih, ali i ostalih ljudskih djelatnosti i jačanjem tehnološkog napretka, postoji stalna tendencija proširivanja broja obveznih osiguranja od odgovornosti.³ Tako je i u Hrvatskoj. Stoga je i cilj ovog rada upravo prikaz dosadašnjeg razvoja obveznih osiguranja od odgovornosti, prvenstveno u Hrvatskoj, s osvrtom na razvoj takvih osiguranja u poredbenim pravnim sustavima, kako bi se ukazalo na daljnje mogućnosti razvoja ili uvođenja nekih novih oblika obveznih osiguranja od odgovornosti u pravni sustav Republike Hrvatske.

II. Osiguranje od odgovornosti i obvezno osiguranje od odgovornosti

Osiguranje od odgovornosti dio je imovinskih osiguranja kojim se osigurava rizik od nastanka obveze naknade štete trećoj oštećenoj osobi.⁴ Umjesto štetnika, tj. odgovorne osobe, štetu će oštećenome nadoknaditi osiguratelj, jer osiguranje od odgovornosti pokriva štetnikovu odgovornost.⁵ Ako odgovorna osoba ne bi imala zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti, tada bi ona morala na teret svoje imovine ispuniti obvezu naknade štete prema oštećenoj osobi. Ispunjenje ove obveze od strane odgovorne osobe rezultiralo bi smanjenjem njezine imovine, do čega ne bi došlo da je imala sklopljeno osigurateljsko pokriće od odgovornosti. Dakle, osiguranje od odgovornosti štiti osiguranika, odnosno osiguranu osobu, od budućeg duga,⁶ jer osiguratelj unaprijed preuzima

¹ Ćurković, M., *Osiguranje od odgovornosti pri obavljanju profesionalne djelatnosti*, Pravo i porezi, br. 5., 1997., str. 509.

² Pauković, H., *Osiguranje od odgovornosti*, u: *Ugovor o osiguranju prema novom ZOO-u*, Inženjerski biro, Zagreb, 2005., str. 75.

³ Ilić, A., *Obvezna osiguranja u hrvatskom zakonodavstvu*, Pravo u gospodarstvu, br. 11-12, 1994., str. 937.

⁴ Tako i u čl. 964. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (ZOO, NN, br. 35/05. i 41/08.) navodi se da osiguranjem od odgovornosti osiguratelj odgovara za štetu nastalu osiguranim slučajem. Pavić, D., *Pojam osiguranja od odgovornosti*, u: *Gorenc, Komentar Zakona o obveznim odnosima, RRiF plus*, Zagreb, 2005., str. 1476-1477. Ćurković, M., *Osiguranje od odgovornosti liječnika*, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 6., Mostar, 2008., str. 149.

⁵ Ćurković, M., *Osiguranje od odgovornosti pri obavljanju profesionalne odgovornosti*, op. cit., str. 510.

⁶ Za osiguranje od odgovornosti kaže se još da ono spada u red pasivnih imovinskih osiguranja jer štiti imovinu odgovorne osobe od opterećenja novim (dodatnim) obvezama, kao što su to

na sebe imovinske posljedice budućeg štetnog događaja,⁷ za koji će biti odgovoran osiguranik. S druge strane, pored zaštite osiguranika od obveze naknade štete, osiguranje od odgovornosti preuzima i zadaću zaštite oštećene osobe time što će mu ono olakšati i ubrzati dobivanje naknade pretrpljene štete, (a koje bi mogla ostati čak i nepodmirena uslijed insolventnosti osiguranika). Možemo stoga reći da osiguranje od odgovornosti postoji u korist osiguranika i oštećene (treće) osobe,⁸ odnosno da ono pruža dvojaku zaštitu: i osiguraniku, i oštećeniku.⁹

U našem je pravu osigurateljska zaštita oštećenika, kao treće osobe koja nije stranka ugovora o osiguranju od odgovornosti, dodatno potencirana postojanjem vlastitog i neposrednog prava oštećenika prema osiguratelju (*tzv. actio directa*, čl. 965. st. 1. ZOO-a) na naknadu štete koju je pretrpio oštećenik, a za koju je odgovoran osiguranik (štetnik). Odnos osiguratelj od odgovornosti - oštećenik nastaje na temelju samog zakona unutar kojeg oštećenik ima pravni položaj vjerovnika tražbine za naknadu štete prema osiguratelju. Ovo je pravo vlastito i neposredno pravo oštećenika, jer mu ga priznaje sam ZOO, te nije uvjetovano prethodnom nemogućnošću naplate od osiguranika.¹⁰ Pravo na direktnu (neposrednu) tužbu je prema ZOO-u predviđeno u svim vrstama osiguranja od odgovornosti neovisno o tomu je li riječ o obveznim ili dobrovoljnim osiguranjima od odgovornosti. Za njegovo ostvarenje bitno je da su ispunjene pretpostavke odgovornosti za štetu osiguranika te postojanje osigurateljskog pokrića,¹¹ kako u pogledu širine rizika, tako i u pogledu visine osigurane svote. Uvođenjem *actio directe* u naše pravo dodatno se poboljšao položaj oštećenika, jer je to pravo omogućilo veću sigurnost naplate, veću brzinu u ostvarivanju naknade, udovoljavanje zahtjevu da se, što je moguće prije otklone štetne posljedice nekog štetnog događaja, onemogućavanje da osiguranik (štetnik) zadrži ostvarenu osigurninu i da je ne proslijedi oštećenome te izbjegavanje zlonamjernih dogovora između osiguranika i oštećenika.¹²

Dodatnu zaštitu trećim oštećenim osobama pruža se i propisivanjem *tzv. obveznih osiguranja od odgovornosti*.¹³ Radi se o osiguranjima koja nastaju na temelju ugovora o osiguranju, s tom karakteristikom da je obveza sklapanja

obveze naknade štete. Andrijašević, S., Račić-Žlibčar, T., Rječnik osiguranja, Masmedia, Zagreb, 1997., str. 320.

⁷ Šulejić, P., *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005., str. 383.

⁸ Čurković, *Osiguranje od odgovornosti poslodavca za neimovinsku štetu uzrokovanu radnicima*, u: *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povreda prava osobnosti u vezi s radom*, opća redakcija: Klarić, P., Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 150.

⁹ Šulejić, P., *Osiguranje od građanske odgovornosti*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 1967., str. 49.

¹⁰ Pavić, D., u: *Gorenc, V., Komentar*, op. cit., komentar uz čl. 965. ZOO-a, str. 1482. i 1483.

¹¹ Pauković, H., op. cit., str. 88.

¹² *Ibid.*, str. 87.

¹³ *Obvezna osiguranja* nisu isključivo vezana samo uz osiguranja od odgovornosti, već se javljaju i kao osiguranje putnika od posljedica nezgodnog slučaja u javnom prijevozu te u razna socijalna osiguranja. Ilić, A., op. cit., str. 937.

osiguranja od odgovornosti izrijekom propisana nekim propisom, i to najčešće zakonom,¹⁴ (ali ne mora biti nužno zakonom) za tzv. obveznike sklapanja osiguranja od odgovornosti. Obvezna osiguranja od odgovornosti uvode se onda kada postoji određeni širi opće društveni interes u zaštiti od posljedica određenih rizika,¹⁵ prvenstveno rizika obavljanja opasne djelatnosti ili korištenja opasnih stvari.¹⁶ Odluku o tomu da li će se neko osiguranje od odgovornosti odrediti kao obvezno donosi sam zakonodavac (ako se obvezna osiguranja propisuju zakonom), ili neko određena strukovna organizacija koja okuplja članove koji obavljaju određenu profesionalnu djelatnost, rukovodeći se pritom određenim razlozima. Kao razlozi koji se uzimaju u obzir prilikom određivanja nekog osiguranja od odgovornosti kao obveznog osiguranja jesu širina kruga osoba koje bivaju ugrožene određenom djelatnošću (ili stvarima), kao i visina potencijalno nastalih šteta. Dakle, ovi razlozi nedvojbeno predstavljaju nastanak šireg društvenog interesa za propisivanjem nekog osiguranja od odgovornosti kao obveznog osiguranja. No, ipak se navodi kako osiguranje od odgovornosti ima podjednak cilj – zaštitu osiguranika (štetnika) i zaštitu oštećenika, ali onog trenutka kada se ono propiše kao obvezno osiguranje od odgovornosti, tada se težište zaštite ipak više pomaklo prema oštećeniku.¹⁷

¹⁴ Šulejić, P., *Pravo osiguranja*, op. cit., str. 73. Obvezna osiguranja treba razlikovati od zakonskih osiguranja. Naime, ova potonja nastaju automatski, na temelju samog zakona, bez sklapanja posebnog ugovora. Navodi se kako su zakonska osiguranja strana tržišnom gospodarstvu, pa čak im se odriče i svojstvo osiguranja, jer im nedostaje bitan element – ugovor o osiguranju. No, unatoč tomu, u Uvjetima za osiguranje od odgovornosti odvjetnika iz 1994., propisano je da je ugovor o osiguranju sklopljen kada odvjetnik podnese zahtjev za osiguranje, čak neovisno o tomu prihvaća li uvjete i cjenik pod kojima osiguratelj sklapa takvo osiguranje (Čurković, M., *Osiguranje od odgovornosti članova uprava i nadzornih odbora, revizora i odvjetnika*, *Pravo u gospodarstvu*, br. 4., 2006., str. 281.). Ovakva odredba *de facto* propisuje automatsko sklapanje ugovora o osiguranju od odgovornosti odvjetnika. Kao da se pritom ne uzima u obzir opća odredba o sklapanju ugovora o osiguranju iz čl. 925. st. 1. ZOO-a koja govori da je ugovor o osiguranju sklopljen onda kada osiguratelj prihvati ponudu o osiguranju, odnosno da osiguratelj može i odbiti ponudu za osiguranjem (arg. iz čl. 925. st. 5. ZOO-a). Određene sličnosti s osiguranjem od odgovornosti odvjetnika sadržava i Zakon o poreznom savjetništvu (NN, br. 127/00.) gdje se u čl. 23. st. 2. Zakona govori da je osiguratelj dužan sklopiti osiguranje od odgovornosti s poreznim savjetnikom ili društvom za porezno savjetovanje kad mu se ovi potonji obrate (ne navodeći pritom da je ugovaratelj osiguranja dužan pritom prihvatiti uvjete i cjenik osiguranja). Također, i u Zakonu o Hrvatskoj komori arhitekata i inženjera u graditeljstvu (NN, br. 47/98.), u čl. 35. st. 7. propisano je da je osiguratelj dužan sklopiti osiguranje od odgovornosti s ovlaštenim arhitektom, odnosno ovlaštenim inženjerom, ako im se ovi obrate. Kao da se stvara dojam da je osiguratelj taj koji je obvezan sklopiti osiguranje od odgovornosti dok ugovaratelj osiguranja slobodno odlučuje kojemu će se osiguratelju obratiti, a ne obratno (što je i pravilo). Smatramo da bi bilo više u duhu građanskog prava i načela autonomije stranaka da je u navedenim zakonima propisano da osiguratelj ne može odbiti ponudu za sklapanje ugovora o osiguranju ako ponuditelj prihvaća uvjete pod kojima se provodi takva vrsta osiguranja. Ovakvu sličnu odredbu nailazimo i u čl. 8. st. 2. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu (NN, br. 151/05.).

¹⁵ Slavnić, J., *Obvezno osiguranje, osnove sistema i koncept njegovog regulisanja*, *Savremena administracija*, Beograd, 1978., str. 18-19.

¹⁶ Čurković, M., *Obvezna osiguranja u prometu*, *Inženjerski biro*, Zagreb, 2007., str. 9.

¹⁷ *Ibid.*, str. 10.

Iz gore navedenog možemo zaključiti da se kombinacijom osiguranja od odgovornosti i njegovom obvezatnošću sklapanja, maksimalno pokušavaju zaštititi treće oštećene osobe. No, u cijeloj toj priči, nije za izostaviti ni interes osiguratelja koji se sastoji u povećanoj akumulaciji premije osiguranja, kada se, za što je moguće veći broj osiguranja od odgovornosti, propisuje kongentnom normom obveza njihova sklapanja.

III. Podjela obveznih osiguranja od odgovornosti

Ponajprije se treba naglasiti da se na obvezna osiguranja od odgovornosti može primijeniti ona podjela koje se inače primjenjuje na osiguranja od odgovornosti. Tako se osiguranja od odgovornosti mogu podijeliti na osiguranje od izvanugovorne ili opće odgovornosti te na osiguranje od ugovorne (profesionalne) odgovornosti.¹⁸ Za postojanje osigurateljskog pokrića u osiguranju od opće odgovornosti potrebno je ispuniti opće (ili posebne) pretpostavke o izvanugovornoj odgovornosti štetnika. Dok je za postojanje osigurateljskog pokrića iz osiguranja od ugovorne odgovornosti za štetu potrebno, uz opće, postojanje i ugovornog odnosa između osiguranika i oštećenika na temelju kojeg osiguranik pruža određene usluge oštećeniku, kao posebne pretpostavke za osigurateljsko pokriće. Najbolji način ustanovljavanja pokriva li neko osiguranje od odgovornosti opću ili ugovornu odgovornost osiguraniku jest utvrđivanje kruga trećih oštećenih osoba. Upravo odgovor na pitanje pokriva li osiguratelj odgovornost za štetu, koju su pretrpjele osobe, koje su u ugovornom odnosu s osiguranikom ili prema svim osobama neovisno o postojanju ugovornog odnosa s osiguranikom, daje ujedno odgovor na pitanje je li po srijedi osiguranje od opće ili ugovorne odgovornosti. Nadalje, osiguranje od opće (izvanugovorne) odgovornosti, dijeli se još na osiguranje od javne odgovornosti i na osiguranje od privatne odgovornosti.¹⁹ Osiguranje od (opće) javne odgovornosti odnosi se na profesionalnu odgovornost za štetu iz obavljanje poslovne djelatnosti. Dakle, ovim osiguranjem se pokriva odgovornost za štete koju mogu pretrpjeti bilo koje treće osobe (neovisno o tome jesu li ili nisu u ugovornom odnosu sa osiguranikom), a potječu iz obavljanja poslovne (profesionalne) djelatnosti osiguranika. Ovo ujedno znači da moramo razlikovati osiguranje od izvanugovorne (opće, javne) profesionalne odgovornosti i osiguranje od ugovorne profesionalne odgovornosti. Osiguranjem od (opće) privatne odgovornosti osigurava se odgovornost privatne osobe za štetu uzrokovanu aktivnošću u svakodnevnom životu, dakle aktivnošću koja nije vezana uz obavljanje njegove profesionalne djelatnosti.

¹⁸ Matijević, B., *Osiguranje u praksi*, Naklada, Zadar, 2007., str. 110.

¹⁹ Ćurković, M., *Osiguranje od odgovornosti poslodavca...*, op. cit., str. 151.

IV. Pojedina obvezna osiguranja od odgovornosti u hrvatskom pravu

Pravni izvori obveznih osiguranja od odgovornosti u hrvatskom pravu nalaze se ponajprije u raznim zakonima (rjeđe podzakonskim aktima ili aktima strukovnih organizacija)²⁰ koji prvenstveno uređuju pojedinu neku djelatnost ili profesiju (*lex specialis*). Stoga se u izlaganjima o pojedinim obveznim osiguranjima od odgovornosti upućuje na takve propise. Kako se u tim propisima uređuju samo najosnovnija pitanja obveznih osiguranja od odgovornosti,²¹ to potpunije pravne izvore predstavljaju pojedini uvjeti osiguranja, bilo da se radi o oglednim (standardnim) uvjetima koje utvrđuje Hrvatski ured za osiguranje, bilo da se radi uvjetima pojedinih osiguratelja, a na koje će se također upućivati u izlaganju. Konačno, pravni izvor predstavlja i ZOO kao *lex generalis* za pitanje uređenja ugovora o osiguranju, poglavito njegove odredbe iz čl. 964. i 965. ZOO-a, koje se odnose osiguranje od odgovornosti, a o kojima je ranije bilo riječi.

1. Osiguranje od odgovornosti za nuklearnu štetu

Obveza osiguranje od odgovornosti za nuklearnu štetu uvedena je u hrvatsko pravo Zakonom o odgovornosti za nuklearnu štetu.²² Obveznik sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti za nuklearnu štetu je korisnik nuklearnog uređaja²³ (čl. 16. st. 1. Zakona). Njegova obveza se ne odnosi samo na obvezu sklapanja ugovora o osiguranju, već i njegovom stalnom održavanju (obnavljanju).²⁴ S položajem korisnika nuklearnog uređaja može biti izjednačen prije-

²⁰ Primjerice, obveza osiguranja od odgovornosti stalnih sudskih vještaka uvedena je Pravilnikom o stalnim sudskim vještacima (NN, br. 88/08, infra IV, 19). Nadalje, obveza posrednika u transferima nogometnih igrača na sklapanje osiguranja od odgovornosti propisana je Pravilnikom o radu posrednika u transferima igrača Hrvatskog nogometnog saveza od 25. kolovoza 2001., Pravilnik se nalazi na internet stranici: www.hns-cff.hr/upl/products/Pravilnik_o_radu_posrednika_u_transferima_igraca.pdf, posjećena 29. prosinca 2008. (infra IV, 11).

²¹ Primjerice, određuje se obveznik sklapanja osiguranja od odgovornosti, u nekim se zakonima određuju i ovlasti strukovnih udruženja u sklapanju ugovora o osiguranju od odgovornosti za svoje članove i ovlasti u pogledu utvrđivanja uvjeta tog osiguranja (npr. u Zakonu o odvjetništvu), a u nekima se uređuju i minimalne svote osiguranja.

²² NN, br. 143/98., tim Zakonom određeno je da za nuklearnu štetu koja je uzrokovana nuklearnom nezgodom odgovara korisnik nuklearnog postrojenja (čl. 10.) i to po načelu objektivne odgovornosti (čl. 11. Zakona).

²³ Korisnikom nuklearnog uređaja smatra se osoba kojoj je nadležno državno tijelo izdalo dozvolu za gradnju, odnosno uporabu nuklearnog postrojenja (čl. 2. toč. 1. Zakona).

²⁴ Ugovor o osiguranju od odgovornosti za nuklearnu štetu po mnogočemu je specifičan u odnosu na ostale ugovore o osiguranju od odgovornosti, a što je i razumljivo zbog velikih šteta koje mogu nastupiti uporabom nuklearnog postrojenja. Tako se primjenjuju posebna pravila o otkazu ugovora. Po čl. 17. st. 1. Zakona, u pogledu raskida, osiguratelj mora obavijestiti u pisanom obliku korisnika, ali i nadležno državno tijelo tri mjeseca prije raskida. Osiguratelj ne može raskinuti ugovor o osiguranju od odgovornosti koji se odnosi na prijevoz nuklearnog materijala za vrijeme trajanja prijevoza (čl. 17. st. 2. Zakona). I ovaj Zakon u čl. 22. priznaje pravo neposredne tužbe prema osiguratelju od odgovornosti, kao što to priznaje i čl. 965. st. 1. ZOO-a.

voznik nuklearnog materijala (čl. 6. Zakona). Zakonske pretpostavke da se prijevoznik nuklearnog materijala može smatrati korisnikom nuklearnog uređaja jest da je za to dobio odobrenje od nadležnog državnog tijela, te da mu je korisnik nuklearnog uređaja dao pisani pristanak da može stupiti na njegovo mjesto. Ako postojeći ugovor o osiguranju od odgovornosti za nuklearnu štetu nije pokrivaio rizik prijevoza nuklearnog materijala, tada u slučaju “ustupanja mjesta” kako je opisano u Zakonu, prijevoznik, kao korisnik nuklearnog uređaja je obavezan sklopiti takav ugovor o osiguranju. Ako postojeći ugovor o osiguranju pokriva prijevoz nuklearnog materijala, tada se može povući usporedba s čl. 961. st. 1. ZOO-a koji se odnosi na prijenos ugovora o osiguranju u slučaju stjecanja osigurane stvari. Dakle, ako bi dosadašnji korisnik nuklearnog uređaja “ustupanjem mjesta” prijevozniku, kako je to opisano u spomenutom čl. 6. Zakona, prenio i vlasništvo nad nuklearnim materijalom i na prijevoznika – sada kao korisnika, tada bi se moglo govoriti i o prijenosu ugovora o osiguranju od odgovornosti za nuklearnu štetu. S tim uvezi, postojala bi obveza dosadašnjeg korisnika nuklearnog materijala da o tom prijelazu obavijesti osiguratelja (čl. 961. st. 4. ZOO-a), ali i primjena općih odredbi o povećanju i smanjenju rizika ako bi se zbog otuđenja nuklearnog materijala povećala ili smanjila vjerojatnost nastupanja osiguranog slučaja (čl. 961. st. 3. ZOO-a).

Za određivanje kruga potencijalnih trećih oštećenih osoba trebamo uzeti u obzir odredbu koja se odnosi na određivanje nuklearne štete (čl. 2. st. 8. Zakona). Tako bi u krug trećih osoba mogle ući sve one osobe koje trpe štetu uzrokovanu smrću, tjelesnom ozljedom ili narušenjem zdravlja čovjeka, kao i osobe koje trpe štetu zbog uništenja ili oštećenja imovine, ali pod uvjetom da je šteta posljedica opasnih svojstava nuklearnog goriva ili radioaktivnih proizvoda ili otpada, koji se nalaze u nuklearnom postrojenju, ili nuklearnog materijala koji je upućen u nuklearno postrojenje, ili je u njemu proizveden, ili se iz njega odašilje, ili kao posljedica ionizirajućeg zračenja ili bilo koje druge vrste zračenja koja potječe od nuklearnog postrojenja. Iz navedenog proizlazi da treće osobe mogu predstavljati unaprijed neodređen broj (masu) oštećenika koji mogu pretrpjeti štetu djelatnošću nuklearnog postrojenja ili svojstvima nuklearnog materijala. Sukladno čl. 13. Zakona, u krug trećih osoba ne bi spadale osobe koje trpe štetu kada zbog nuklearne nezgode bude oštećeno ili uništeno samo nuklearno postrojenje, ili imovina koja se nalazi na prostoru tog postrojenja, a služi tom postrojenju te osobe koje trpe štetu zbog uništenja, ili oštećenja prijevoznog sredstva kojim se prevezio nuklearni materijal.

2. Osiguranje od odgovornosti za štetu na okolišu

Zakonom o zaštiti okoliša²⁵ propisana je obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti za štete na okolišu. Obveznik sklapanja predmetnog osiguranja od odgovornosti je po čl. 171. st. 1. Zakona operater tvrtke koja obavlja djelatnost

²⁵ NN, br. 110/07.

koja predstavlja rizik za okoliš i za ljudsko zdravlje, tzv. opasna djelatnost (čl. 150. st. 1. Zakona), kao i operater tvrtke koja ne obavlja opasnu djelatnost, ali u obavljanju te djelatnosti ne otklanja opasnosti i ne sprječava nanošenje šteta biljnim i životinjskim vrstama i/ili prirodnim staništima zaštićenim posebnim propisima (čl. 150. st. 2. Zakona). Operater tvrtke je uprava tvrtke (fizička osoba, tijelo ili pravna osoba) koja prema posebnim propisima upravlja tvrtkom ili nadzire rad tvrtke (čl. 3. st. 1. toč. 29. Zakona).

Trećim osobama smatrale bi se Država odnosno RH, kao i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave za štete koje su djelovale na okoliš, odnosno na zaštićene vrste (čl. 157. st. 1. Zakona). Nedvojbeno je da bi i ostale fizičke i pravne osobe mogle trpjeti štetu zbog štetnih zahvata na okolišu.²⁶ Stoga je i propisano u čl. 158. Zakona da se pravo na naknadu štete fizičkih i pravih osoba, kada je prilikom nanošenja šteta na okoliš, ili na zaštićene vrste, ili onečišćenjem od onečišćivača, nanosena ujedno i šteta na imovini tih fizičkih i pravnih osoba, ali i na bilo kojem drugom pravu tih osoba,²⁷ prosuđuje po propisima kojima se uređuju obvezni odnosi, dakle po Zakonu o obveznim odnosima. Međutim, takve fizičke i pravne osobe ne mogu se pojaviti u položaju trećih oštećenih osoba u smislu ovlaštenika prava na naknadu iz osiguranja od odgovornosti za štete na okolišu. Ovo stoga jer se u čl. 171. st. 1. Zakona govori o obvezi operatera tvrtki za sklapanje osiguranja od odgovornosti za “možebitne štete nanosene okolišu”, a popratne štete na fizičkim i pravnim osobama, odnosno njihovim imovinskim i ostalim pravima, se po čl. 158. Zakona ne smatraju štetama na okolišu već “drugim štetama” koje su nastale prilikom nastanka šteta na okolišu. Dakle, ovdje se ne radi o potencijalno neograničenom krugu trećih osoba kao ovlaštenika prava na naknadu iz svote osiguranja od odgovornosti za štetu na okolišu, već u krug ovlaštenika mogu spadati jedino RH i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

3. Osiguranje od odgovornosti ovlaštenih arhitekata i inženjera u graditeljstvu

Zakonom o Hrvatskoj komori arhitekata i inženjera u graditeljstvu²⁸ uvedena je obveza osiguranja od odgovornosti ovlaštenih arhitekata i ovlaštenih inženjera

²⁶ U pravilu se radi o različitim imisijama i zahvatima nepovoljnim za okoliš. Lončarić-Horvat, O., et al., *Pravo okoliša*, 3. izmijenjeno i dopunjeno izd., Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja i Organizator, Zagreb, 2003., str. 200.

²⁷ Zakon ne govori o tomu što se smatra drugim pravima fizičkih i pravnih osoba osim imovinskih prava. No, ako ovo tumačimo po *argumentum a contrario*, onda se može govoriti o neimovinskim osobnim pravima tih osoba. U osobna neimovinska prava fizičkih osoba svakako bi spadalo, i pravo na život, i tjelesno, i duševno zdravlje (čl. 19. st. 2. ZOO-a). Štetnim djelovanjem na okoliš nedvojbeno se mogu povrijediti i navedena neimovinska osobna prava, što bi imalo za nastanak štete fizičkim osobama (Gavella, N., *Osobna prava*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2000., str. 76. i 80.). Svakako ako bi štetnim djelovanjem na okoliš, bilo povrijeđeno i neko neimovinsko pravo pravne osobe, pa time nastane pravnoj osobi određena šteta postojala bi i odgovornost za takvu štetu.

²⁸ NN, br. 47/98.

koji bi obavljanjem poslova mogli prouzročiti štetu trećim osobama. U pogledu ovog obveznog osiguranja od odgovornosti propisano je u čl. 35. st. 8. Zakona da Uvjete osiguranja zajedno utvrđuju osiguratelji u RH, Komora te Ministarstvo prostornog uređenja, planiranja i graditeljstva. To je i učinjeno pa su od 1. siječnja 2001. godine u primjeni zajednički Uvjeti za osiguranje od odgovornosti ovlaštenih arhitekata i inženjera u graditeljstvu²⁹ za štete koje mogu počinuti trećim osobama. Također i sama Komora može preuzeti osiguranje od odgovornosti svih ovlaštenih arhitekata i inženjera u RH. U tom slučaju ovlašteni arhitekti inženjeri dužni su plaćati Komori naknadu za osiguranje od odgovornosti (čl. 35. st. 5. Zakona).

Osobe obveznici sklapanja osiguranja od odgovornosti su (čl. 35. st. 1. Zakona): 1) ovlašteni inženjer i ovlašteni arhitekt³⁰ kao (pojedinci) fizičke osobe,³¹ 2) pravna osoba u kojoj rade ovlašteni arhitekti i ovlašteni inženjeri te 3) projektantsko društvo. Pravna osoba ima obvezu sklopiti osiguranje od odgovornosti za svoje zaposlenike koji su ovlašteni arhitekti i ovlašteni inženjeri, a projektantsko društvo ima obvezu sklopiti osiguranje za ovlaštene arhitekate i ovlaštene inženjere koji su članovi toga društva, kao i za ostale ovlaštene inženjere i ovlaštene arhitekate koji su zaposlenici tog projektantskog društva. Dakle, pravne osobe i projektantska društva javljaju se kao ugovaratelji osiguranja za račun ovlaštenih arhitekata i ovlaštenih inženjera koji mogu biti njihovi zaposlenici, ali i članovi projektantskog društva (pravne osobe). Stoga, sukladno čl. 929. st. 1. ZOO-a pravne osobe i projektantska društva imaju samo obvezu plaćanja premije (i ostalih obveza iz ugovora, troškova i sl.), a prava iz osiguranja ostvaruju osiguranici (korisnici osiguranja), tj. članovi i zaposlenici tih pravnih osoba koji su ujedno i ovlašteni arhitekti i ovlašteni inženjeri.³² Osobe koje su dužne sklopiti osiguranje od odgovornosti, dužne su ga i obnavljati (čl. 35. st. 4. Zakona).

Koje su treće osobe, nije Zakonom posebno definirano, već se u čl. 1. st. 4. zajedničkih Uvjeta navodi: "Treća osoba je svaka oštećena osoba koja nije subjekt ugovora o osiguranju od odgovornosti ovlaštenih arhitekata i inženjera u

²⁹ Uvjeti se nalaze na: www.hkaig.hr/akti/11.doc, internet stranica posjećena 29. prosinca 2008.

³⁰ Nije svaki arhitekt ili inženjer obvezan na sklapanje osiguranja od odgovornosti, već samo oni koji su tzv. ovlašteni arhitekti ili inženjeri, a za dobivanje takvog statusa potrebno je da inženjer i arhitekt bude upisan u Imenik ovlaštenih inženjera i arhitekata (čl. 24. st. 1. Zakona) kojeg vodi Komora (čl. 23. st. 1. Zakona), a preduvjeti za to su uz formalno obrazovanje još i neki dodatni uvjeti (čl. 26. st. 2. Zakona). Također, pojmom inženjera u graditeljstvu obuhvaćene su i one osobe koje imaju i titulu inženjera i drugih tehničkih struka (geodezije, strojarstva i elektrotehnike), a ne samo one koje imaju titulu diplomiranog inženjera građevinske struke. Da bi postojala obveza takvih osoba za sklapanjem osiguranja od odgovornosti, bitno je da su takve osobe upisane u Imenik Komore kao inženjeri u graditeljstvu.

³¹ Te su osobe ujedno u čl. 1. st. 2. Uvjeta određeni i kao osiguranici čija se profesionalna odgovornost osigurava.

³² Ugovaratelj osiguranja mogao bi ostvarivati prava samo ako osiguranici na to daju izričit pristanak i da je ugovaratelj osiguranja u posjedu izvornika police osiguranja. Pavić, D., u: Gorenc, Komentar Zakona o obveznim odnosima, RriF plus, Zagreb, 2005., str. 1399.

graditeljstvu, a pretrpjela je štetu koja je nastala kao posljedica obavljanja poslova iz djelokruga ovlaštenih arhitekata i inženjera”. Dakle, radi se o potencijalno neodređenom krugu (broju) trećih osoba koje mogu pretrpjeti štetu kao posljedicu obavljanja poslova iz djelokruga ovlaštenih arhitekata i inženjera.³³ Oštećene treće osobe mogu (primjerice investitori), ali i ne moraju biti ni u kakvom ugovornom odnosu s ovlaštenim arhitektima ili ovlaštenim inženjerima, odnosno pravnim osobama i projektantskim društvima koji zapošljavaju ovlaštene arhitekate ili ovlaštene inženjere. Ovo znači da osiguranje od odgovornosti ovlaštenih arhitekata i inženjera pokriva i štete za koje postoji izvanugovorna odgovornost ovlaštenih arhitekata ili ovlaštenih inženjera u graditeljstvu u obavljanju poslova iz svog djelokruga.

4. Osiguranje od odgovornosti inženjera šumarstva i drvne tehnologije

Zakonom o Hrvatskoj komori inženjera šumarstva i drvne tehnologije³⁴ uvedeno je obvezno osiguranje od odgovornosti za štetu koju bi ovlaštenu inženjer (iz područja šumarstva i drvne tehnologije) mogao nanijeti trećima obavljanjem poslova (čl. 32. Zakona). Do sada, koliko je autoru poznato, nisu doneseni zajednički Uvjeti osiguranja od odgovornosti, iako je u čl. 32. st. 3. Zakona predviđeno da uvjete osiguranja ugovara Komora s osiguravateljima u ime svih svojih članova, koji bi se onda primjenjivali na sve ovlaštene inženjere šumarstva i drvne tehnologije na području cijele države. U nedostatku zajedničkih uvjeta preostaje da pojedini osiguratelji utvrđuju uvjete za predmetno osiguranje od odgovornosti.³⁵

Obveznici sklapanja navedenog osiguranja jesu: 1) ovlaštenu inženjer³⁶ šumarstva i drvne tehnologije samostalno kao pojedinci; 2) pravna osoba kod koje je ovlaštenu inženjer zaposlen. U ovom posljednjem slučaju pravna osoba se javlja kao ugovaratelj osiguranja, (a time i obveznik plaćanja premije), a korisnik (osiguranik) je sam ovlaštenu inženjer kojemu i pripadaju prava iz

³³ Međutim, Uvjetima osiguranja u čl. 12. navede su osobe čiji zahtjevi za naknadu štete neće biti pokriveni osiguranjem, odnosno koji su isključeni iz osiguranja. Radi se o osobama koje ne ulaze u krug trećih osoba, te nemaju pravo na naknadu štete iz svote osiguranja. To su osobe koje su u direktnom ili indirektnom vlasništvu ili pod kontrolom osiguranika, odnosno koje vodi ili njima upravlja osiguranik, odštetni zahtjevi osoba koje su u srodstvu s osiguranikom (srodnica se smatraju supružnici, djeca i roditelji), kao i solidarno odgovorne osobe za štetu koje postavljaju regresne zahtjeve jedne prema drugoj.

³⁴ NN, br. 26/06

³⁵ Tako primjerice, u obzir bi došla primjena i Uvjeta za osiguranje od ugovorne (profesionalne) odgovornosti Croatia osiguranja (u kojima je u čl. 20. st. 1. toč. 1. i 2. navedeno da se po ovim uvjetima osiguranje može sklopiti i za lov i stupačarenje te šumarstvo i sječu drva), kao i Uvjeti za osiguranje od izvanugovorne (javne) odgovornosti Croatia osiguranja.

³⁶ Ovlaštenu inženjeri šumarstva i drvne tehnologije su oni inženjeri šumarstva i drvne tehnologije koji su upisani u Imenik ovlaštenih inženjera koje vodi Komora (čl. 21. st. 1. Zakona). Da bi se neka osoba upisala u Imenik potrebno je uz formalno obrazovanje udovoljiti i dodatnim uvjetima iz čl. 23. st. 2. Zakona.

osiguranja (osiguranje za tuđi račun). Zakonom je propisana mogućnost da i Komora može sklopiti ugovor o osiguranju u ime svojeg člana (čl. 32. st. 4.).

Treće osobe nisu posebno Zakonom određene, već bi se definicija trećih osoba mogla potražiti u eventualnim uvjetima osiguranja. No, već iz odredbi samog Zakona proizlazi da su treće osobe sve one osobe koje su oštećene obavljanjem poslova ovlaštenog inženjera šumarstva/drvene tehnologije. Smatramo da bi u obzir svakako došle prije svega osobe koje su u ugovornim odnosima s osiguranikom kojima on obavlja svoje usluge (poslove) iz područja šumarstva i drvene tehnologije, ali i sve ostale osobe koje su zbog obavljanja takvih poslova oštećene. Dakle, iz svote osiguranja pokrivala bi se štete kako na osnovi ugovorne (zbog neispunjenja, manjkavog ispunjenja ili zakašnjelog ispunjenja svoje obveze), tako i na osnovi izvanugovorne odgovornosti (štete zbog smrti, narušenja zdravlja, uništenja ili oštećenja stvari).

5. Osiguranje od odgovornosti privatnih detektiva i zaštitara

Zaštitarska djelatnost regulirana je Zakonom o privatnoj zaštiti,³⁷ dok je djelatnost privatnih detektiva regulirana Zakonom o zaštiti osoba i imovine.³⁸ Ono na što treba ukazati jest da je i zaštitarska djelatnost bila ranije uređena Zakonom o zaštiti osobe i imovine, koji se danas primjenjuje samo na privatne detektive. Tim je Zakonom bilo uvedeno obvezno osiguranje od odgovornosti trgovačkih društava za štetu koju bi njezini zaposlenici mogli počinuti strankama ili trećima u obavljanju zaštitarskih, odnosno detektivskih poslova (čl. 37. st. 1. Zakona o zaštiti osoba i imovine). Ova obveza uvedena je bila i za obrtnike, privatne detektive i detektivske urede (čl. 38. Zakona o zaštiti osoba i imovine). U međuvremenu, donijet je Zakon o privatnoj zaštiti, i u čl. 70. tog Zakona određeno je da njegovim stupanjem na snagu prestaju važiti odredbe Zakona o zaštiti osoba i imovine, osim odredbi koje se odnose na detektivsku djelatnost i privatne detektive (čl. 39. do 59. Zakona o zaštiti osobe i imovine) i drugih odredbi koje se odnose na privatne detektive. Dakle, prestale su važiti i odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti osoba (trgovačkih društava) koje obavljaju zaštitarsku djelatnost (čl. 37. Zakona o zaštiti osoba i imovine). Zakon o privatnoj zaštiti, kao važeći zakon koji uređuje zaštitarsku djelatnost, ne sadržava istovjetne odredbe spomenutom čl. 37. Zakona o zaštiti osoba i imovine o obveznom osiguranju od odgovornosti osoba koje obavljaju zaštitarsku djelatnost. Iz ovoga se zaključuje da osobe koje obavljaju zaštitarsku djelatnost, nakon stupanja na snagu Zakona o privatnoj zaštiti (30. travnja 2004. godine) više nisu u obvezi sklapanja osiguranja od odgovornosti za štetu koju trećima prouzroče njihovi djelatnici (zaštitari, čuvari) u obavljanju zaštitarske djelatnosti. Sklapanje takvog osiguranja od odgovornosti ovisi, zapravo o njihovoj slobodnoj volji, a što je s obzirom na ovlasti kojima raspolažu zaštitari i čuvari (čl. 27.

³⁷ NN, br. 68/03.

³⁸ NN, br. 83/96., 90/96. i 96/01.

Zakona o privatnoj zaštiti), kao i na njihovu javnu funkciju³⁹ doista nezahvalno za položaj osoba koje obavljaju takvu djelatnost, a s druge strane otežava se položaj eventualnih oštećenika.

Neovisno o tomu, na ovom mjestu, ipak ćemo se osvrnuti na osiguranje od odgovornosti u zaštitarskoj djelatnosti, pored osiguranja od odgovornosti u detektivskoj djelatnosti. U radu ćemo se osvrnuti na zajedničke Uvjete za osiguranje od odgovornosti iz obavljanja zaštitarske i detektivske djelatnosti od 28. listopada 2004. godine koji se odnose zajednički na obje djelatnosti. Standardni neobvezujući (ogledni) uvjeti još nisu utvrđeni.

Sukladno gore navedenom, postoji samo obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti u obavljanju detektivske djelatnosti.⁴⁰ Obveza sklapanja predmetnog osiguranja postoji na strani privatnih detektiva i detektivskih ureda⁴¹ (čl. 38. Zakona o zaštiti osoba i imovine). S druge strane, djelatnost privatne zaštite⁴² mogu obavljati pravne osobe koje su registrirane za obavljanje poslova privatne zaštite kod nadležnoga trgovačkog suda, osim tajnih društava; te obrtnici koji mogu obavljati samo poslove tehničke zaštite, a poslove tjelesne zaštite obrtnici mogu obavljati samo za vlastite potrebe unutarnje čuvarske službe (čl. 4. Zakona o privatnoj zaštiti). Stoga, kada bi se eventualno *de lege ferenda* uvela i obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti u obavljanju zaštitarske djelatnosti, tada bi obveznici sklapanja takvog osiguranja mogli biti pravne osobe registrirane za obavljanje poslova privatne zaštite (trgovačka društva), zatim, obrtnici koji obavljaju tehničku zaštitu, te tjelesnu zaštitu za svoje vlastite potrebe. Dakle, radilo bi se o istoj kategoriji osoba koje su bile obvezne na sklapanje osiguranja od odgovornosti u obavljanju zaštitarske djelatnosti i po ranije donesenom Zakonu o zaštiti osoba i imovine.

Dakle, po samom Zakonu o zaštiti osoba i imovine kao ugovaratelj osiguranja i kao osiguranik u svakom slučaju je pravna (trgovačko društvo) ili fizička osoba (obrtnik) koja obavlja detektivsku djelatnost (eventualno *de lege ferenda* i zaštitarsku djelatnost). Uvjetima osiguranja (toč. 2. i 3. uvodnih odredbi) određeno je da ugovaratelj osiguranja može biti i druga osoba, dok je osiguranik uvijek osoba koja obavlja detektivsku (zaštitarsku) djelatnost i kojoj pripadaju prava iz osiguranja. U literaturi se ističe da bi se u tom slučaju kao ugovaratelj osiguranja mogla pojaviti i strukovna udruga privatnih detektiva ili zaštitara,

³⁹ Ćurković, M., *Osiguranje od odgovornosti u odnosima zaštitarske i detektivske djelatnosti*, Pravo i porezi, br. 7., 1997., str. 734.

⁴⁰ Detektivska djelatnost podrazumijeva poslove prikupljanja i obrade podataka i dokazala (čl. 39. st. 1. Zakona o zaštiti osoba i imovine i čl. 17. st. 2. Uvjeta).

⁴¹ Detektivsku djelatnost obavljaju osobe privatni detektivi koji navedenu djelatnost obavljaju kao obrt (čl. 39. st. 2. i čl. 42. st. 1. Zakona o zaštiti osoba i imovine), a dva ili više privatnih detektiva mogu osnovati detektivski ured koji ima pravni oblik javnog trgovačkog društva ili komanditnog društva (čl. 46. st. 1. i 2. Zakona o zaštiti osoba i imovine).

⁴² Prema čl. 3. Zakona o privatnoj zaštiti, djelatnost privatne zaštite obuhvaća poslove zaštite osoba i imovine koji se obavljaju tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom, uz primjenu određenih pravila postupanja propisanih tim Zakonom i drugim propisima donesenih na temelju tog Zakona.

slično kao što se kao ugovaratelji osiguranja od odgovornosti mogu pojaviti i strukovne udruge drugih profesija.⁴³

Sukladno, čl. 37. st. 1. Zakona o zaštiti osoba i imovine koji se odnosi na detektive (a prije se odnosio i na zaštitare) kao treće osobe mogu se pojaviti stranke detektiva (zaštitara),⁴⁴ ali i ostale treće osobe, tj. osobe koje nisu ni u kakvom ugovornom odnosu s detektivom (zaštitarom). Ovo znači da je predmetnim osiguranjem od odgovornosti pokrivena ugovorna i izvanugovorna odgovornost detektiva (zaštitara) u obavljanju njihove djelatnosti.⁴⁵ Tomu u prilog ide i odredba toč. 4. uvodnih odredbi Uvjeta u kojoj su treće osobe opisane kao osobe koje nisu subjekt ugovora o osiguranju, odnosno čija odgovornost nije pokrivena osiguranjem.

6. Osiguranje od odgovornosti Hrvatske kontrole zračne plovidbe

Hrvatska kontrola zračne plovidbe je društvo s ograničenom odgovornošću koje je osnovano Zakonom o osnutku Hrvatske kontrole zračne plovidbe.⁴⁶ Osnivač i jedini član društva je RH (čl. 4. Zakona), a osnovano je radi obavljanja poslova kontrole zračne plovidbe u Republici Hrvatskoj (čl. 1. st. 1. Zakona).

Neminovno je da se propustima u kontroli zračne plovidbe može prouzročiti šteta trećima osobama. Stoga je ponajprije propisano da Hrvatska kontrola zračne plovidbe (dalje u tekstu: Društvo) odgovara za štetu učinjenu trećim osobama (čl. 9. st. 1. Zakona), ali također je propisano da je Društvo obvezno se osigurati od rizika štete (čl. 9. st. 4. Zakona). Dakle, Društvo obveznik je sklapanja obveznog osiguranja od odgovornosti za štete zbog obavljanja poslova kontrole zračne plovidbe. Zakonom nije određeno koje se to osobe mogu smatrati trećima, no ponajprije bi u taj krug osoba spadali, tzv. korisnici uređaja i usluga Društva. Ovdje bi spadali korisnici koji plaćaju naknadu Društvu za korištenje njegovih uređaja i usluga (čl. 8. st. 1. toč. 1. Zakona),⁴⁷ kao i korisnici koji ne plaćaju takve naknade (čl. 8. st. 2. Zakona)⁴⁸ jer se i takvim korisnicima

⁴³ Čurković, M., *Osiguranje od odgovornosti u odnosima zaštitarske i detektivske djelatnosti*, op. cit., str. 734.

⁴⁴ Naime, privatni detektivi, smiju obavljati detektivske poslove samo na temelju ugovora sklopljenog u pisanom obliku između privatnog detektiva i naručitelja detektivske usluge (stranke) te na temelju posebne punomoći stranke (čl. 50. Zakona o zaštiti osoba i imovine). Tako i po čl. 6. Zakona o privatnoj zaštiti pravne osobe i obrtnici provode privatnu zaštitu na temelju pisanog ugovora sklopljenog s fizičkim i pravnim osobama kojima pružaju zaštitu.

⁴⁵ Čurković, M., *Osiguranje od odgovornosti u odnosima zaštitarske i detektivske djelatnosti*, op. cit., str. 734.

⁴⁶ NN, br. 19/98. i 20/00. (odluka Ustavnog suda).

⁴⁷ Ovdje bi se prvenstveno radilo o komercijalnim korisnicima (primjerice aviokompanijama) koji obavljaju zračni prijevoz putnika i tereta.

⁴⁸ To su: državni zrakoplovi Republike Hrvatske (zrakoplovi koji se koriste u vojne, policijske i carinske svrhe), strani državni zrakoplovi na temelju uzajamnosti; korisnici zrakoplova u pokusnom letu i letu za izobrazbu letačkog osoblja (osim, ako se na tim letovima ne prevoze putnici i/ili teret), drugi korisnici zrakoplova izuzeti na temelju izuzeća koje utvrdi Eurocontrol.

može nanijeti šteta propustima u kontroli zračne plovidbe. Svakako da bi se kao treće osobe mogle pojaviti još bilo koje druge osobe kojima je, pored korisnika uređaja i usluga Društva, prouzročena šteta propustima u kontroli zračne plovidbe.⁴⁹

7. *Osiguranja od odgovornosti naručitelja ispitivanja veterinarsko-medicinskih proizvoda*

Obvezno osiguranje odgovornosti naručitelja ispitivanja veterinarsko-medicinskih proizvoda uvedeno čl. 19. Zakona o veterinarsko-medicinskim proizvodima.⁵⁰ Dakle, obveznik sklapanja osiguranja od odgovornosti je naručitelj ispitivanja veterinarsko-medicinskih proizvoda. Prema čl. 2. toč. 21. Zakona, naručitelj kliničkog ispitivanja je svaka pravna ili fizička osoba koja je odgovorna za početak, provođenje kliničkog ispitivanja i o čijem se trošku provodi kliničko ispitivanje. U osigurateljsko pokriće ulaze sve štete koje mogu nastati tijekom (kliničkog) ispitivanja veterinarsko-medicinskih proizvoda, pa možemo zaključiti da bi položaj treće osobe imale sve osobe koje trpe bilo kakvu štetu obavljanjem kliničkog ispitivanja veterinarsko-medicinskih proizvoda.

8. *Osiguranje od odgovornosti iz djelatnosti zastupanja u osiguranju i posredovanja u osiguranju (i reosiguranju)*

Djelatnost zastupanja i posredovanja u osiguranju (i reosiguranju) ima za cilj što brže i jednostavnije približavanje budućih ugovaratelja osiguranja i samih osiguratelja koji nude određeni osigurateljski proizvod. Da bi posrednici i zastupnici u osiguranju mogli obavljati taj cilj potrebno je dobro poznavati osigurateljski proizvod koji se prodaje, kao i prepoznati specifične potrebe pojedinih kupaca (budućih ugovaratelja osiguranja).⁵¹ No, svojom djelatnošću posrednici i zastupnici u osiguranju mogu prouzročiti štetu kako osigurateljima, tako i budućim osiguranicima, poglavito ako djelatnost obavljaju nemarno ili uz nedostatak potrebnih stručnih znanja. U tom cilju propisani su određeni formalni uvjeti koji moraju biti ispunjeni za dobivanje ovlaštenja za obavljanje poslova zastupanja i posredovanja u osiguranju (i reosiguranju).⁵² No, također je propisana obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti u obavljanju poslova zastupanja u osiguranju (čl. 237. Zakona o osiguranju), kao i u obavljanju poslova posredovanja u osiguranju i reosiguranju (čl. 243. Zakona o osiguranju),

⁴⁹ Dakle, radilo bi se o osobama u i izvan letjelica kao ovlaštenicima prava na naknadu štete zbog smrti i tjelesne ozljede, kao i o ovlaštenicima prava na naknadu štete zbog uništenja i oštećenja tereta i stvari u letjelicama, kao i stvari izvan letjelica te ovlaštenici prava na naknadu štete zbog uništenja ili oštećenja letjelica.

⁵⁰ NN, br. 84/08.

⁵¹ Čurković, M., *Posredovanje i zastupanje u osiguranju, Osiguranje – hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja*, god. 39, br. 2-3., 1999., str. 3-4

⁵² Čl. 248. i 249. Zakona o osiguranju, NN, br. 151/05. i 87/08.

i to pod prijetnjom oduzimanja dozvola za rad.⁵³ U pogledu obveznog osiguranja od odgovornosti posrednika u osiguranju i reosiguranju utvrđeni su i neobvezujući ogleđni (standardni) uvjeti od 27. svibnja 2008. godine, dok to nije slučaj i za osiguranje od odgovornosti zastupnika u osiguranju, pa ćemo se stoga u radu osvrnuti na posebne Uvjete za osiguranje od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti zastupanja u osiguranju Croatia osiguranja koji su u primjeni od 1. siječnja 2000. godine.

U određivanju obveznika sklapanja osiguranja od odgovornosti u djelatnosti zastupanja u osiguranju moramo poći od poslovnih subjekta koji mogu obavljati gospodarsku djelatnost zastupanja u osiguranju. To su: društvo za zastupanje u osiguranju (čl. 260. st. 1. toč. 1. Zakona o osiguranju), obrt za zastupanje u osiguranju (čl. 250. st. 1. toč. 2. Zakona o osiguranju), te banke, FINA i HP-Hrvatska pošta d.d. (čl. 250. st. 4. Zakona o osiguranju).

Obveznik sklapanja osiguranja od odgovornosti u djelatnosti zastupanja u osiguranju jest društvo za zastupanje u osiguranju (čl. 237. Zakona o osiguranju). Nisu obveznici sklapanja predmetnog osiguranja od odgovornosti obrtnik za zastupanje u osiguranju (čl. 236. Zakona o osiguranju), kao i pojedinačni zastupnik u osiguranju koji nije obrtnik (čl. 234. st. 1. Zakona o osiguranju).⁵⁴ Ovdje valja napomenuti da po čl. 238. st. 1. Zakona o osiguranju za postupke zastupnika u osiguranju odgovara društvo za zastupanje u osiguranju i društvo za osiguranje. Zapravo odgovaralo bi ono društvo s kojim je zastupnik u osiguranju u ugovornom ili zaposleničkom odnosu.

Ako se radi o društvu za zastupanje, tada je ono obvezno imati sklopljeno osiguranje od odgovornosti, pa bi onda i odgovornost takvog društva za zastupanje u osiguranju koja se odnosi na postupke zastupnika u osiguranju koji je s njime zaposleničkom ili nekom drugom pravnom odnosu, bila pokrivena osigurateljskim pokrićem od odgovornosti za djelatnost zastupanja. Dakle, položaj zastupnika u osiguranju koji je u pravnom ili zaposleničkom odnosu s društvom za zastupanje u osiguranju bio bi izjednačen s položajem suosigurane osobe. Čini se da su na tom tragu i posebni Uvjete za osiguranje od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti zastupanja u osiguranju jer izrijeком isključuju iz pokrića samo štete nastale postupanjem ili propustom zaposlenika osiguranika koji nemaju ovlaštenje za rad u smislu zastupnika u osiguranju (čl. 7. toč. 6.

⁵³ U slučaju ako društvo za zastupanje u osiguranju i društvo za posredovanje u osiguranju i reosiguranju nemaju osiguranu odgovornost u skladu sa odredbama Zakona o osiguranju, tada nadzorno tijelo mora oduzeti dozvolu za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju i poslova posredovanja u osiguranju i reosiguranju (čl. 252. st. 4. toč. 3. i čl. 254. st. 4. toč. 3. Zakona o osiguranju).

⁵⁴ Položaj pojedinačnog zastupnika u osiguranju koji nije obrtnik je specifičan utoliko što poslove zastupanja u osiguranju može obavljati samo na temelju zaposlenja, odnosno drugog pravnog odnosa u društvu za osiguranje, društvu za zastupanje u osiguranju, odnosno obrtu za zastupanje u osiguranju, banci, Financijskoj agenciji i HP-Hrvatskoj pošti (čl. 234. st. 3. Zakona o osiguranju). S druge strane, obrtnik za zastupanje u osiguranju može obavljati samostalno gospodarsku djelatnost pružanja usluga zastupanja u osiguranju (čl. 236. st. 1. Zakona o osiguranju).

Uvjeta), a ne isključuju iz pokrića takve štete prouzročene od strane zaposlenika osiguranika koji imaju navedeno ovlaštenje za rad kao zastupnici u osiguranju. U Zakonu o osiguranju nije izrijekom propisano da društvo za zastupanje u osiguranju odgovara za postupke obrtnika za zastupanje u osiguranju. Međutim, ako bi obrtnik za zastupanje u osiguranju bio u posebnom ugovornom odnosu s društvom za zastupanje u osiguranju, to bi i obrtnici za zastupanje u osiguranju imali položaj suosigurane osobe, kao što to imaju i pojedinačni zastupnici u osiguranju koji su također u posebnom ugovornom odnosu s društvom za zastupanje u osiguranju.⁵⁵

Ako je zastupnik u osiguranju kao pojedinac u ugovornom ili zaposleničkom odnosu s društvom za osiguranje, (a ne s društvom za zastupanje u osiguranju), ili ako je obrtnik za zastupanje u osiguranju u posebnom ugovornom odnosu s društvom za osiguranje, iz Zakona ne proizlazi izričita odredba po kojoj bi takav osiguratelj (društvo za osiguranje) imao obvezu osigurati se od odgovornosti zbog postupanja njegovog zastupnika u osiguranju, bilo kao pojedinca ili obrtnika. Također, Zakon o osiguranju izričito ne spominje ni obvezu banaka, FINE i HP-Hrvatska pošta d.d. da sklope ugovor o osiguranju od odgovornosti u djelatnosti zastupanja u osiguranju.

U određivanju obveznika sklapanja osiguranja od odgovornosti u djelatnosti posredovanja u osiguranju i reosiguranju, također je najbolje poći od subjekta koji može obavljati gospodarsku djelatnost posredovanja u osiguranju i reosiguranju, a to je društvo za posredovanje u osiguranju i reosiguranju (čl. 253. st. 1. toč. 1. Zakona o osiguranju) kao samostalna pravna osoba. U čl. 243. Zakona o osiguranju propisana je tako obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti takvog društva za obavljanje djelatnosti posredovanja u osiguranju i reosiguranju.

Za određivanje kruga trećih (oštećenih) osoba u predmetnim osiguranjima od odgovornosti potrebno je na početku praviti razliku posrednika i zastupnika u osiguranju.

Kod zastupanja u osiguranju, kao treća osoba može se pojaviti osiguratelj u čije ime i za čiji računa zastupnik nastupa na tržištu. Odgovornost zastupnika prema osiguratelju kojega zastupa bila bi tzv. ugovorna odgovornost. No, kao treće osobe mogu se pojaviti i osobe potencijalnih ugovaratelja osiguranja, kao i osobe koje su na temelju djelatnosti zastupnika sklopile ugovor o osiguranju (ugovaratelji osiguranja). Dakle, u krug trećih osoba ulazile bi i osobe koje nisu ni u kakvom ugovornom odnosu s zastupnikom osiguranja. Ako usprkos

⁵⁵ Kao razlog zbog kojega ne postoji obvezno osiguranje od odgovornosti obrtnika za zastupanje u osiguranju i zastupnika u osiguranju kao pojedinaca jest da su premije takvog osiguranja skupe. Stoga, je praksa u Europi da ako poduzeće u čije ime nastupa zastupnik u osiguranju, osigurava, ili daje jamstvo, ili preuzima potpunu odgovornost za postupanje zastupnika ili obrtnika za zastupanje u osiguranju, tada nije potrebno da ove dvije posljednje kategorije osoba imaju sklopljen ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje zastupanja u osiguranju. Čurković, M., Druga EU direktiva o posredovanju o osiguranju, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 4., Mostar, 2006., str. 188.

djelatnosti zastupnika, izostane sklapanje ugovora o osiguranju, a bilo osiguratelju, bilo izjalovljenom ugovaratelju osiguranja nastane šteta koja se pripisuje u odgovornost zastupnika, tada bi također postojalo osigurateljsko pokriće oštećenim osobama.

Kod posredovanja u osiguranju (i reosiguranju) kao treća oštećena osoba može se pojaviti nalogodavac u ugovoru o posredovanju u osiguranju (i reosiguranju). To je najčešće sam potencijalni ugovaratelj osiguranja, ali nije isključeno da to može biti i osiguratelj. Dakle, radilo bi se prvenstveno o osobama prema kojima bi postojala tzv. ugovorna odgovornost. S druge strane, kao treće oštećene osobe mogu se pojaviti i osoba koja je sklopila ugovor o osiguranju s osobom za koju je posrednik nastupao. To može biti osiguratelj, ako je posrednik nastupao za ugovaratelja osiguranja, odnosno ugovaratelj osiguranja ako je posrednik nastupao za osiguratelja. Dakle, kao treće osobe mogu se pojaviti i osobe koje nisu u ugovornoj vezi s posrednikom. Ako usprkos djelatnosti posrednika, izostane sklapanje ugovora o osiguranju, pa bilo osiguratelju, bilo izjalovljenom ugovaratelju osiguranja nastane šteta koje se pripisuje u odgovornost posrednika, tada bi također postojalo osigurateljsko pokriće oštećenim osobama.

Stoga, možemo zaključiti da u zastupanju i posredovanju u osiguranju (i reosiguranju) položaj trećih oštećenih osoba mogu imati i osiguratelji, ali i ugovaratelji osiguranja, uključivši buduće ugovaratelje i one za koje se sklapanje ugovora o osiguranju izjalovilo zbog propusta zastupnika/posrednika u osiguranju (i reosiguranju).

9. Osiguranje od odgovornosti posrednika u prometu nekretnina

Zakonom o posredovanju u prometu nekretnina⁵⁶ uvedena je u hrvatsko pravo obveza sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti za posrednike u prometu nekretnina (čl. 5. st. 1. Zakona). Posljedično tomu, od strane Hrvatskog ureda za osiguranje utvrđeni su i neobvezujući ogledni (standardni) Uvjeti osiguranja od odgovornosti posrednika u prometu nekretnina, od 25. rujna 2008. godine.⁵⁷

Posrednik u prometu nekretnina je obveznik sklapanja osiguranja od odgovornosti u prometnu nekretnina, a određuje se kao ovlašteno trgovačko društvo, trgovac pojedinac ili obrtnik koji ispunjava uvjete za obavljanje posredovanja u prometu nekretnina (čl. 2. st. 1. Zakona o posredovanju u prometu nekretnina).

Treće se osobe prema Zakonu smatraju, sam nalogodavac posrednika, ali i ostale treće osobe kojima je posrednik mogao prouzročiti štetu obavljanjem posredovanja. Nalogodavcem se prema čl. 2. toč. 7. Zakona smatra fizička ili pravna osoba koja s posrednikom u prometu nekretnina sklapa pisani ugovor o

⁵⁶ NN, br. 107/07.

⁵⁷ Uvjeti se nalaze na www.huo.hr, u izborniku "Uvjeti osiguranja", internet stranica posjećena 29. prosinca 2008.

posredovanju (prodavatelj, kupac, zakupnik, zakupodavac, najmodavac, najmoprimac i drugi mogući sudionici u prometu nekretnina). Ostalim trećim osobama smatraju se, u smislu Zakona, osoba koju posrednik u prometu nekretnina nastoji povezati s nalogodavcem radi pregovara o sklapanju pravnih poslova kojih je predmet određena nekretnina (čl. 2. st. 8. Zakona). Dakle, treće osobe su nalogodavci – osobe koje su u ugovornom odnosu s posrednikom, a mogu još biti i ostale treće osobe – osobe koje nisu u ugovornom odnosu s posrednikom. Odatle proizlazi da odgovornost posrednika u obavljanju djelatnosti posredovanja prema trećima, a koja se može osigurati, može biti ugovorne prirode (prema nalogodavcima) ili izvanugovorne prirode (prema ostalim osobama koje nastoji dovesti u vezu s nalogodavcem). Treba se naglasiti da je obveza osiguratelja postoji samo za pokrivanje šteta koja su prouzročena objavljivanjem posredovanja, kao profesionalne djelatnosti,⁵⁸ dakle šteta zbog manjkavog ispunjenja, ili neispunjenja, ili zakašnjenja u ispunjenju svojih obveza iz ugovora o posredovanju, a nikako ne postoji obveza osiguratelja na naknadu štete iz naslova odgovornosti osiguranika (posrednika) za štetu:⁵⁹ zbog smrti, tjelesne ozljede, narušenja zdravlja, te oštećenja ili uništenja stvari trećega. Dakle, iz svote osiguranja isplaćuje se samo iznos naknade čiste imovinske štete.

10. Osiguranje turističke agencije od odgovornosti za paket-aranžman

Već je samim čl. 892. st. 1. ZOO-om iz 2005. godine uvedena obveza organizatora putovanja na sklapanje ugovora osiguranju od odgovornosti za štetu za koju on odgovara sukladno ZOO-u.⁶⁰ Ova obveza posebno je konkretizirana u čl. 19. Zakona o pružanju usluga u turizmu iz 2007.⁶¹ godine koja se odnosi na osiguranje od odgovornosti za štetu turističke agencije kao profesionalnog organizatora putovanja, za pružanje usluge paket aranžmana. U skladu s time, doneseni su i neobvezujući ogledni (standardni) uvjeti osiguranja od odgovornosti organizatora paket aranžmana od strane Hrvatskog ureda za osiguranje od 27. rujna 2007. godine.⁶²

Obveznik, a ujedno i osiguranik sklapanja osiguranja od odgovornosti jest turistička agencija, odnosno pravna i fizička osoba koja pruža usluge organiziranja paket aranžmana uz prethodno pribavljeno rješenje sukladno Zakonu o pružanju usluga u turizmu (uvodne odredbe Uvjeta). U čl. 5. st. 1. toč. 1. Zakona, turistička

⁵⁸ Tako i čl. 1. Uvjeta.

⁵⁹ Navedene su štete Uvjetima izrijekom isključene iz osigurateljskog pokrića (čl. 7. toč. 1. i toč. 13.).

⁶⁰ Organizator putovanja po čl. 888. ZOO-a odgovara za štetu koju prouzroči putniku neispunjenjem, djelomičnim ispunjenjem ili neurednim ispunjenjem obveza koje se odnose na organiziranje putovanja, te još odgovara za štetu kada je pružanje pojedinih usluga povjerio trećim osobama (čl. 889. ZOO-a).

⁶¹ NN, br. 68/07.

⁶² Uvjeti se nalaze na www.huo.hr, u izborniku "Uvjeti osiguranja", internet stranica posjećena 29. prosinca 2008.

agencija se definira kao trgovačko društvo, trgovac pojedinac, obrtnik ili njihova organizacijska jedinica koji pružaju usluge organiziranja putovanja ili posredovanja usluga vezanih uz putovanje i boravak turista.

Trećom osobom, odnosno oštećenikom, smatra se isključivo putnik (čl. 3. st. 1. Uvjeta), dakle osoba koja koristi usluge paket aranžmana turističke agencije.⁶³ Da bi putnik imao položaj treće oštećene osobe mora biti ispunjen još jedan uvjet, a to je da mu je šteta prouzročena neispunjenjem, djelomičnim ispunjenjem ili neurednim ispunjenjem obveza koje se odnose na paket aranžman (čl. 1. Uvjeta, i čl. 19. Zakona o pružanju usluga u turizmu). Putnici ne bi imali položaj trećih oštećeni osoba, odnosno ne bi postojalo osigurateljsko pokriće za štete koje proizlaze iz osiguranikove izvanugovorne odgovornosti za štetu (čl. 3. st. 2. toč. 5. Uvjeta). Dakle, osiguranjem od odgovornosti pokrivena je sama, tzv. ugovorna odgovornost, a ne i izvanugovorna odgovornost organizatora paket aranžmana.

11. Osiguranje od odgovornosti posrednika u transferima nogometnih igrača

Hrvatski nogometni savez (HNS) je dana 25. kolovoza 2001. godine donio Pravilnik o radu posrednika u transferima igrača,⁶⁴ kojim je u čl. 6. st. 1. propisano da će HNS od kandidata za posrednika u transferima nogometnih igrača, (a koji ostvari minimalnu ocjenu potrebnu za polaganje ispita) zatražiti sklapanje osiguranja od profesionalne odgovornosti za djelovanje posrednika.⁶⁵ Dakle, obveznik sklapanja osiguranja je kandidat za polaganje ispita posrednika u transferima igrača. Svakako da i osoba koja je položila ispit za posrednika ima obvezu sklapanja osiguranja od profesionalne odgovornosti, ako mu je prethodna policia istekla (čl. 6. toč. 5. Pravilnika). Kao treće osobe, u ovoj vrsti osiguranja od odgovornosti mogu se pojaviti one osobe za koje je u čl. 6. st. 2. Pravilnika određeno da mogu postaviti zahtjeve za naknadu štete zbog protupropisnog (nepravilnog) djelovanja posrednika. To su: igrač, nogometni klub ili neki drugi posrednik.

⁶³ Prema čl. 3. toč. 2. Uvjeta (trećim oštećenim osobama ne smatraju se: 1) ugovaratelj osiguranja, 2) osiguranik; 3) suvlasnik ugovaratelja osiguranja ili osiguranika; 4) zaposlenik osiguranika, 5) bračni drug, 6) roditelji i 7) djeca osiguranika, odnosno suvlasnika osiguranika kao i 8) druge osobe koje s osiguranikom, odnosno suvlasnikom osiguranika žive u zajedničkom kućanstvu i koje je dužan uzdržavati; 9) osobe kojima je osiguranik povjerio izvršenje usluga prijevoza, smještaja ili drugih usluga vezanih uz izvršenje paket aranžmana; 10) osobe kojima prouzročena šteta proizlazi iz osiguranikove izvanugovorne odgovornosti za štetu.

⁶⁴ Pravilnik se nalazi na internet stranici:

www.hns-cff.hr/upl/products/Pravilnik_o_rad_u_posrednika_u_transferima_igraca.pdf, posjećena 29. prosinca 2008.

⁶⁵ O osiguranju od profesionalne odgovornosti posrednika u transferima igrača više: Ćurković, M., *Osiguranje u sportskim aktivnostima*, u: *Novi zakon o športu i aktualna praksa iz područja športa i športskih djelatnosti*, skupina autora, Inženjerski biro, Zagreb, siječanj 2007., str. 196-198.

12. *Osiguranje od odgovornosti odvjetnika*

Sukladno čl. 44. st. 1. Zakona o odvjetništvu⁶⁶ odvjetnik je dužan se osigurati od odgovornosti koju bi mogao počinuti trećima obavljanjem odvjetništva. Ovom zakonskom odredbom osiguranje od odgovornosti odvjetnika uzdignuto je na rang obveznih osiguranja od odgovornosti. Odvjetnik je također dužan uredno produžavati osiguranje od odgovornosti (čl. 44. st. 4. Zakona).⁶⁷

Opće uvjete osiguranja od odgovornosti odvjetnika utvrđuju osiguratelji u dogovoru s Ministarstvom pravosuđa i odvjetničkom komorom (čl. 44. st. 8. Zakona). To je i učinjeno donošenjem zajedničkih Uvjeta osiguranja od odgovornosti odvjetnika od 21. prosinca 1994. koji su još uvijek u primjeni. Nadalje, u čl. 44. st. 5. Zakona propisano je da Odvjetnička Komora može preuzeti osiguranje svih odvjetnika RH, dakle Odvjetnička Komora može se pojaviti kao kolektivni ugovaratelj osiguranja od odgovornosti. U tom su slučaju odvjetnici dužni plaćati Komori naknadu za osiguranje od odgovornosti te imaju položaj osiguranika. Uvjetima osiguranja je pored odvjetnika, osiguranjem obuhvaćena i odgovornost odvjetničkih vježbenika i ostalog osoblja (tzv. suosigurane osobe – čl. 14. st. 2. Uvjeta).

Pitanje koje se samo po sebi nameće jest koje se osobe smatraju trećima. Odgovor na to pitanje može se dobiti ovisno o tomu gleda li se na odvjetničku odgovornost prema trećima kao na ugovornu ili izvanugovornu (opću) odgovornost. Ako se na odvjetničku odgovornost gleda na ugovornu odgovornost, trećim osobama smatrale bi se osobe koje su ugovornom odnosu prema odvjetniku koji podrazumijeva postojanje punomoći (mandatni odnos). Ako se na odvjetničku odgovornost gleda kao na izvanugovornu (opću) odgovornost tada bi se trećim osobama smatrale i one osobe koje nisu u ugovornom (mandatnom) odnosu s odvjetnikom. U pravnoj literaturi navodi se kako ne postoje jasne granice između ugovorne i izvanugovorne odgovornosti odvjetnika, već se mora o tomu odlučivati od slučaja do slučaja.⁶⁸ Čini se da su i Uvjeti

⁶⁶ NN, br. 9/94.

⁶⁷ Ugovor o osiguranju od odgovornosti za odvjetnike članove odvjetničkog društva i odvjetnike koje rade u tom društvu zaključuju samo društvo (čl. 44 st. 1. reč. 2 Zakona). Što znači da se u ovom slučaju pojavljuje odvjetničko društvo kao ugovaratelj osiguranja, a osiguranici su sami odvjetnici koji rade u društvu ili odvjetnici članovi toga društva.

⁶⁸ Primjerice i samim neformalnim davanjem pravnih savjeta trećemu koji nije u nikakvom ugovornom odnosu s odvjetnikom, može nastati šteta onome koji se pouzda u takav savjet, (a bio je pogrešan) ili pak treći pogrešno shvati savjet (o tome: Kačer, H., *Obvezna osiguranja od profesionalne odgovornosti u hrvatskom pravu, Ugovor o osiguranju prema novom ZOO, Inženjerski biro, Zagreb, 2005., str. 122-123.*). Također se navodi kako u hrvatskom pravu ne postoje zakonske zapreke da se ustanovi i deliktna izvanugovorna odgovornost odvjetnika, no da o tomu sudska praksa još nije zauzela jedinstven stav. Ujedno se ukazuje i na to da u inozemnim pravnim sustavima, koji su ranije odvjetničku odgovornost isključivo tretirali kao ugovornu odgovornost, u novije vrijeme se probija shvaćanje o proširenju odvjetničke odgovornosti i na deliktnu odgovornost u obavljanju poslova koje se odnose na odvjetničku djelatnost (Petrić, S., *Temeljne pretpostavke građanskopravne odgovornosti odvjetnika, Pravo i porezi, br. 12/2002, str. 41-44.*).

osiguranja ostavili takvu mogućnost načinom kako su definirali pojam treće osobe, kao osobe koja nije subjekt ugovora o osiguranju, odnosno čija odgovornost nije pokrivena osiguranjem, kao i posloprimac kod osiguranika (Toč. 4. uvodnih odredbi Uvjeta). Dakle, prema jezičnom tumačenju Uvjetima, (a koje ne mora biti i jedino tumačenje) proizlazi da treće osobe mogu biti tzv. neograničena masa osoba, dakle onih koje se nalaze u ugovornom odnosu s osiguranikom, kao i one osobe koje se ne nalaze u takvom odnosu s osiguranikom-odvjetnikom. No, prema praksi osiguratelja, za postojanje osigurateljskog pokrića ipak se traži postojanje ugovornog odnosa između odvjetnika (osiguranika) i oštećenika⁶⁹ Dakle, moguće je različito shvaćanje kruga trećih osoba: jedno shvaćanje koje se odnosi na određivanje oštećenika u građanskopravnom odnosu odgovornosti za štetu (koje može biti šire), a drugo shvaćanje koje se odnosi na određivanje treće oštećene osobe u pravnom odnosu osiguranja od odgovornosti (koje prije može biti uže). Ako rezimiramo, treće osobe u osiguranju od odvjetničke odgovornosti smatraju se osobe koje su prvenstveno u ugovornom odnosu s osiguranikom (odvjetnikom), osobe koje nisu u ugovornom odnosu s osiguranikom, a kojima je osiguranik pružao određene usluge, osobe zaposlenika osiguranika. Ovdje treba uzeti u obzir još činjenicu da se sve ove osobe smatraju trećim osobama samo ako je šteta koju su pretrpjele, posljedica obavljanja odvjetničke djelatnosti (čl. 14. st. 1. Uvjeta), a ne odnosi se na oštećenje, nestanak i uništenje tuđih stvari, odnosno na smrti ili ozljedu osoba – pokriva se, dakle, tzv. čisto imovinska šteta. (čl. 24. toč. 1. Uvjeta).⁷⁰

13. Osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika

Osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika, također spada u red obveznih osiguranja od odgovornosti. Naime, sukladno čl. 17. st. 1. Zakona o javnom bilježništvu⁷¹ svaki javni bilježnik prije početka rada dužan se osigurati od odgovornosti za štetu koju bi mogao počinuti trećima obavljanjem svoje javnobilježničke dužnosti.⁷² Spomenutim Zakonom propisano je (čl. 17. st. 3.) i

⁶⁹ www.hok-osiguranje.hr. Internet stranica posjećena 29. 12. 2008. Pretpostavke pod kojima HOK osiguranje pruža osigurateljsko pokriće u osiguranju od profesionalne odgovornosti odvjetnika, navedeni su u izborniku "Odvjetnička odgovornost".

⁷⁰ Čurković, M., *Osiguranje od odgovornosti članova uprava i nadzornih odbora, revizora i odvjetnika*, op. cit., str. 282-283., u vezi s str. 272. No, moguće je prema čl. 14. st. 2. Uvjeta ugovoriti i prošireno pokriće (uz plaćanje dodatne premije), koje bi se odnosilo i na tzv. privatnu odgovornost odvjetnika izvan obavljanja djelatnosti odvjetništva, pa bi time bile pokrivena i štete zbog smrti ili ozljede treće osobe, odnosno uništenja, oštećenja ili nestanka stvari trećih osoba. Ibid., str. 283.

⁷¹ NN, br. 78/93., 29/94. i 16/07.

⁷² Javni bilježnik dužan je i redovito produžavati osiguranje od odgovornosti (čl. 17. st. 4. Zakona), a ako ne produžava uredno svoje osiguranje od odgovornosti ili ne plaća naknadu za osiguranje Komori, bit će razriješen dužnosti (čl. 21. st. 1. toč. 7. Zakona). S druge strane, osiguratelji su dužni sklopiti osiguranje od odgovornosti s javnim bilježnikom kojim im se obrati (čl. 17. st. 7. Zakona).

koje se osobe smatraju suosiguranim osobama u osiguranju od odgovornosti javnih bilježnika, a to su javnobilježnički prisjednici, vježbenici i osobe koje su zaposlene u javnobilježničkom uredu. Uvjete osiguranja od odgovornosti javnih bilježnika zajednički utvrđuju osiguratelji, Komora i Ministarstvo (čl. 17. st. 8 Zakona),⁷³ a ovlasti Komore, osim u utvrđivanju uvjeta osiguranja ogledaju se i u mogućnosti da Komora preuzme osiguranje svih javnih bilježnika u RH, a zauzvrat su joj članovi dužni plaćati naknadu za osiguranje od odgovornosti (čl. 17. st. 5. Zakona).

U određivanju trećih osoba koje se mogu pojaviti kao oštećenici iz javnobilježničke djelatnosti, ne može se povući analogija s određivanjem trećih osoba koje se mogu pojaviti kao oštećenici iz djelatnosti odvjetnika. Naime, kod odvjetničke djelatnosti u pravilu uvijek postoji poseban mandatni odnos na temelju punomoći između stranke i samog odvjetnika, pa se samo takve osobe koje su u ugovornom odnosu s odvjetnikom mogu pojaviti kao treće oštećene osobe. Priroda javnobilježničke djelatnosti je takva da između stranke i javnog bilježnika ne mora nužno postojati mandatni odnos na temelju punomoći, što će reći da odgovornost javnog bilježnika može biti i izvanugovorne naravi. Ovo iz razloga što javni bilježnik nema karakter "privatnika" poput odvjetnika, već karakter službe s javnim ovlastima. Sukladno tomu, kao oštećene treće osobe mogu se pojaviti bilo koje osobe (tzv. neodređena masa trećih osoba) koje koriste usluge takve službe s javnim ovlastima. Ako je za pojedine javnobilježničke radnje potrebna punomoć stranke, tada se javlja mandatni (ugovorni) odnos između javnog bilježnika i opunomoćitelja, pa se kao treća osoba može pojaviti samo osoba koja je u takvom ugovornom odnosu. Kao i kod odvjetnika i na primjeru javnih bilježnika oštećene osobe imaju položaj trećih osoba (u smislu osiguranja od odgovornosti) samo u pogledu šteta koje su nastale obavljanjem javnobilježničke djelatnosti, a ne odnose se na smrt, tjelesnu povredu, uništenje, oštećenje ili gubitak stvari trećih osoba (čl. 26. st. 1. toč. 1. Uvjeta), što će reći da treće osobe uživaju osigurateljsko pokriće za samo, tzv. čistu imovinsku štetu.

14. Osiguranje od odgovornosti revizora

Revizija je postupak provjere i ocjene financijskih izvješća i konsolidiranih financijskih izvješća obveznika revizije te podataka i metoda koje se primjenjuju pri sastavljanju financijskih izvješća (u daljnjem tekstu: financijska izvješća), na temelju kojih se daje stručno i neovisno mišljenje o istinitosti i objektivnosti financijskog stanja, rezultata poslovanja i novčanih tokova (čl. 2. st. 1. Zakona o reviziji).⁷⁴ Budući da je obavljanjem revizije moguće prouzročiti štetu trećim osobama u čl. 18. Zakona o reviziji propisano je obvezno sklapanje (i obnavljanje) osiguranja od odgovornosti revizora.

⁷³ Zajednički Uvjeti osiguranja od odgovornosti javnih bilježnika utvrđeni su 21. prosinca 1994. te su i danas u primjeni.

⁷⁴ NN, br. 146/05.

Obveznici sklapanja osiguranja od odgovornosti označeni su kao samostalni revizor i revizorsko društvo (čl. 18. Zakona), dakle osobe koje su Zakonom ovlaštene obavljati usluge revizije (čl. 4. st. 1. Zakona). Od samostalnog revizora mora se razlikovati, tzv. ovlaštenu revizor⁷⁵ koji nema status obveznika sklapanja ugovora. Ovo zbog toga što ovlaštenu revizor kao pojedinac, ne može obavljati samostalno usluge revizije u smislu kao što to mogu revizorska društva ili samostalni revizori (*argumentum a contrario* iz čl. 3. st. 1. Zakona o reviziji). Dakle, budući da se ovlaštenu revizori mogu pojaviti kao zaposlenici revizorskog društva ili samostalnog revizora, to će i njihov rad biti pokriven osiguranjem od odgovornosti njihova poslodavca, odnosno mogu imati položaj suosiguranih osoba.

Revizorska društva i samostalni revizori obavljaju reviziju na temelju ugovora o reviziji, iz čega proizlazi da se kao treće (oštećene) osobe u osiguranju od odgovornosti revizora, mogu pojaviti pravne osobe kod kojih se revizija obavlja na temelju predmetnog ugovora (čl. 12. st. 1. Zakona o reviziji). Dakle, radi se prvenstveno o ugovornoj odgovornosti revizora za štetu. U tom slučaju obveza osiguratelja postojala bi samo prema pravnim osobama s kojima je revizor sklopio ugovor o reviziji. Međutim ima mišljenja po kojima bi se odgovornost revizora odnosila i na štetu koju pretrpe širi krug osoba,⁷⁶ a paralelno s time trebalo bi se postaviti i pitanje obveze osiguratelja na naknadu štete i prema takvim trećim osobama. Naime, krug korisnika izvješća o reviziji poprilično je širok: trgovačko društvo nad kojim se provodi revizija, njegovi dioničari, zaposlenici, ulagatelji, vjerovnici, poslovni partneri, državna tijela, pa u krajnjoj liniji i javnost. U hrvatskom pravu nije Zakonom izrijeком uređena odgovornost revizora prema trećima, pa se ističe stav u literaturi da bi se u takvim situacijama trebalo primijeniti propise općeg odštetnog prava.⁷⁷ U posebnim Uvjetima o osiguranju od odgovornosti revizora⁷⁸ u čl. 1. govori se o odgovornosti revizorskih tvrtki za štetu koja je prouzročena poduzetnicima pri

⁷⁵ Ovlaštenu revizor je neovisna stručna osoba koja je stekla certifikat Komore za zvanje ovlaštenog revizora (čl. 7. st. 1. Zakona). S druge strane, samostalan revizor je ovlaštenu revizor koji obavlja reviziju kao samostalnu djelatnost i upisan je u registar samostalnih revizora koji se vodi u Komori, te ima položaj trgovca pojedinca (čl. 8. st. 1. i 2. Zakona). Ovlaštenu revizor se može pojaviti kao zaposlenik samostalnog revizora ili revizorskog društva. Stoga, svaki samostalni revizor mora ujedno biti i ovlaštenu revizor, odnosno svako revizorsko društvo mora zapošljavati ovlaštene revizore za obavljanje revizije, ali ovlaštenu revizor ne mora biti samostalni revizor, odnosno ovlaštenu revizor ne mora biti i djelatnik revizorskog društva.

⁷⁶ O tome: Čulinović Herc, E., *Aktualna pitanja financijskog izvještavanja dioničkih društava – odgovornost revizora*, Zbornik PFRi, vol. 25., br. 1., 2004., str. 174-177. Jurić, D., *Uloga revizora u dioničkom društvu*, Zbornik PFRi, vol. 25., br. 1., 2004., str. 344-347.

⁷⁷ Jurić, D., *op. cit.*, str. 345.

⁷⁸ Posebni Uvjeti za osiguranje od odgovornosti revizorskih tvrtki Croatia osiguranja d.d. koji su u primjeni od 1. srpnja 1996. godine. Iako postoji Hrvatska komora revizora, nisu doneseni zajednički opći uvjeti osiguranja od odgovornosti revizora u dogovoru s Hrvatskim uredom za osiguranje, kao što je to slučaj s nekim drugim osiguranjima od profesionalne odgovornosti (odvjetnika i javnih bilježnika). Stoga su pojedinačni osiguratelji donijeli posebne uvjete za osiguranje od odgovornosti revizora. Doduše, Komora se može pojaviti kao ugovaratelj osiguranja

obavljanju revizije financijskih izvješća. Dakle, i Uvjetima osiguranja proizlazi da se trećim osobama smatraju “poduzetnici” ili u smislu Zakona o reviziji, pravne osobe nad kojima se obavlja revizija, odnosno koje su s revizorom sklopile ugovor o reviziji.⁷⁹ Navedene osobe smatrale bi se trećim osobama samo u pogledu, tzv. čiste imovinske štete⁸⁰ zbog čega je isključeno osigurateljsko pokriće za štete zbog smrti i tjelesne povrede osoba, oštećenja i nestanka tuđih stvari, uključujući i krađu (čl. 11. st. 1. i 2. Uvjeta).

15. Osiguranje od odgovornosti poreznih savjetnika

Obveza osiguranja od odgovornosti poreznih savjetnika uvedena je čl. 23. st. 1. Zakona o poreznom savjetništvu.⁸¹ Djelatnost poreznog savjetništva obavljaju porezni savjetnici kao samostalnu djelatnost, te javna trgovačka društva za porezno savjetništvo (čl. 6. st. 1. Zakona). Odavde proizlazi, a u skladu s navedenim čl. 23. st. 1. Zakona, da su obveznici sklapanja osiguranja od odgovornosti porezni savjetnici koji djelatnost poreznog savjetništva obavljaju kao samostalnu djelatnost, te javno trgovačko društvo za porezno savjetništvo. Ovo se posljednje javlja kao ugovaratelj osiguranja za porezne savjetnike osnivače (članove) tog društva, te za porezne savjetnike koji rade u tom društvu. Dakle, članovi trgovačkog društva za porezno savjetništvo i kod njega zaposleni porezni savjetnici su osiguranici osiguranja od odgovornosti. S druge strane, obveznik sklapanja osiguranja je i osiguratelj kojemu se porezni savjetnik, odnosno društvo za porezno savjetništvo obrati (čl. 23. st. 2. reč. 1. Zakona), ali pod uvjetom da prihvaća uvjete osiguratelja.⁸²

u korist svojih članova – revizorskih društva ili samostalnih revizora kao osiguranika (čl. 19. st. 4. Zakona).

⁷⁹ No, u usporednom pravu prisutan je stav o proširenju odgovornosti revizora i prema osobama koje nisu stranke ugovornice ugovora o reviziji. Pri čemu krug trećih osoba varira od zemlje do zemlje te može obuhvaćati povezana trgovačka društva s društvom nad kojim se obavlja revizija kao što je to primjer u Njemačkoj (Jurić, D., op. cit., str. 345.), dioničare društva nad kojim se provodi revizija kao što je to primjer u Francuskoj (Čulinović Herc, E., op. cit., str. 173. i 176.), dioničare i vjerovnike društva nad kojim se provodi revizija (Italija, Luksemburg, Portugal, Španjolska, Velika Britanija, ibid., str. 176.-177.), pa čak i bilo koju treću osobu za koju se može opravdano predvidjeti da će se koristiti revizorskim izvješćem i u njega pouzdati u donošenju poslovnih odluka (tzv. teorija predvidivosti (*theory of foreseeability*) koja je aktualna u pravu SAD-a. O tome Jurić, D., op. cit., str. 346., i Čulinović Herc, E., op. cit., str. 175.).

⁸⁰ Čurković, M., *Osiguranje od odgovornosti članova uprava i nadzornih odbora, revizora i odvjetnika*, op. cit., str. 285.

⁸¹ NN, br. 127/00.

⁸² Do sada koliko je autoru poznato nisu doneseni ogledni (standardni) Uvjeti osiguranja od odgovornosti poreznih savjetnika, već pojedina društva donose svoje uvjete. U cilju donošenja zajedničkih uvjeta osiguranja ide i odredba čl. 23. st. 2. reč. 2. Zakona po kojoj se uvjeti zajednički utvrđuju između osiguratelja u RH u dogovorom s Ministarstvom financija i Komorom poreznih savjetnika. Prema Zakonu (čl. 23. st. 5.) Komora ima ovlast da, osim u suradnji s osigurateljima na donošenju zajedničkih uvjeta, može preuzeti i sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti u ime poreznih savjetnika i poreznih društava, u kom slučaju su joj oni dužni plaćati određenu naknadu za sklopljeno osiguranje.

Porezni savjetnik obavlja usluge iz poreznog savjetovanja samo na temelju ugovora s korisnikom usluga – strankom (čl. 4. st. 2. Zakona). Tako treće osobe koje se kao oštećenici mogu pojaviti sa zahtjevom prema osigurateljima od odgovornosti jesu stranke poreznih savjetnika (čl. 23. st. 1. reč. 1. Zakona), dakle osobe koje se nalaze u ugovornom odnosu s poreznim savjetnikom ili poreznim društvom u pogledu obavljanja porezne usluge. Iz ovoga slijedi da su osiguranjem pokrivene štete koje se odnose samo na tzv. ugovornu odgovornost – odgovornost za obavljanje usluga poreznog savjetovanja prema strankama poreznih savjetnika, odnosno društava za porezno savjetništvo.

16. Osiguranje od odgovornosti psihologa

Obvezno osiguranje psihologa od odgovornosti uvedeno je u hrvatski pravni sustav Zakonom o psihološkoj djelatnosti.⁸³ U čl. 34. st. 1. Zakona propisano je da je psiholog dužan se osigurati od odgovornosti za štetu koju bi mogao počinuti trećima u obavljanju privatne psihološke djelatnosti. Iz ove odredbe proizlazi da samo psiholozi koji obavljaju privatnu praksu (djelatnost) su obveznici sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti. Nadalje, pokriće osiguranja od odgovornosti odnosi se na štetu koja bi mogla nastati samo obavljanjem psihološke djelatnosti, što znači da se osiguranjem pokriva ugovorna odgovornost za štetu koju trpe osobe koje koriste usluge psihologa privatne prakse. Odavde proizlazi da treće osobe mogu biti samo osobe koje su u posebnom ugovornom odnosu s psihologom tj. ugovornom odnosu na temelju kojeg te treće osobe dobivaju usluge psihologa privatne prakse.

I u ovoj vrsti obveznog osiguranja od odgovornosti postoje određene, Zakonom propisane ovlasti Komore psihologa. Pa tako po čl. 34. st. 3. Zakona Komora može preuzeti osiguranje psihologa privatne prakse u kojem slučaju psiholozi su dužni Komori plaćati naknadu za osiguranje od odgovornosti. Dakle, Komora se može pojaviti kao kolektivni ugovaratelj osiguranja, a pojedini psiholozi privatne prakse na taj način dolaze u položaj osiguranika.

17. Osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja

Stečajnim zakonom⁸⁴ propisano je i obvezatno osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja. Zajedničke Uvjete o osiguranju od odgovornosti stečajnih upravitelja donijeli su hrvatski osiguratelji (predstavljani HUU-om) još davne 1998. godine. 13. prosinca 2007. godine HUU je utvrdio i tzv. ogledne neobvezujuće (standardne) Uvjete za osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja,⁸⁵ a na koje ćemo se i osvrnuti u narednom tekstu.

⁸³ NN, br. 47/03.

⁸⁴ NN, br. 44/96., 29/99., 129/00., 123/03., 197/03., 187/04. i 82/06.

⁸⁵ Uvjeti se nalaze na www.huo.hr, u izborniku “Uvjeti osiguranja”, internet stranica posjećena 29. prosinca 2008.

Obveznik sklapanja predmetnog osiguranja jest stečajni dužnik. On je zapravo ugovaratelj osiguranja (reč. 2. uvodnih odredbi Uvjeta), ali kao zakonski zastupnik, ugovor o osiguranju će u ime stečajnog dužnika, sklopiti (potpisati) stečajni upravitelj.⁸⁶ Takvim osiguranjem, stečajni upravitelj se osigurava za štetu koju bi mogao prouzročiti trećim osobama (vjerovnicima stečajne mase) obavljanjem svojih ovlasti i dužnosti u stečajnom postupku. Dakle, stečajni upravitelj sklapa ugovor o osiguranju u ime stečajnog dužnika, jer su troškovi osiguranja troškovi stečajnog postupka (čl. 28. st. 6. reč. 2. Stečajnog zakona) koji se nadoknađuju iz stečajne mase, ali za svoj račun, jer je on ujedno i osiguranik takvog osiguranja (reč. 3. uvodnih odredbi Uvjeta), odnosno osigurava se od vlastite odgovornosti za štetu.

Tko su treće osobe, nije navedeno u Stečajnom zakonu, već je krug trećih osoba određen samim Uvjetima. Tako u reč. 4. uvodnih odredbi Uvjeta, treće, odnosno oštećene osobe su: 1) vjerovnik stečajne mase, odnosno 2) drugi sudionici u stečajnom postupku koji su pretrpjeli štetu zbog povreda dužnosti stečajnog upravitelja-osiguranika.

18. Osiguranje od odgovornosti javnih komisionara

Ovršnim zakonom⁸⁷ u hrvatski pravni poredak uveden je institut javnih komisionara (čl. 143.a), kao službenih osoba kojima se može povjeriti prodaja zaplijenjenih pokretnina u ovršnom postupku. Usporedno s time, u čl. 143.e Ovršnog zakona propisano je i obvezno osiguranje odgovornosti javnih komisionara.

Hrvatski ured za osiguranje utvrdio je 27. svibnja 2008. neobvezujuće (ogledne) standardne Uvjete za osiguranje od odgovornosti javnih komisionara,⁸⁸ pa ćemo u nastavku izložiti i pojedine odredbe iz tih uvjeta.

Obveznik sklapanja predmetnog osiguranja jest javni komisionar, dakle osoba kojoj je u ovršnom postupku povjerena prodaja zaplijenjenih pokretnina. On se, dakle, javlja i kao obvezni ugovaratelj osiguranja, i kao osiguranik. Međutim, Uvjetima osiguranja (reč. 2. uvodnih odredbi) predviđeno je da ugovaratelj osiguranja može biti i neka druga fizička i pravna osoba koja u korist osiguranika s osigurateljem sklopi ugovor o osiguranju od odgovornosti javnog komisionara. Ovo znači da obveznik sklapanja osiguranja (javni komisionar) ne mora biti nužno i ugovaratelj osiguranja, već to može biti i neka druga osoba koja sklapa ugovor o osiguranju za račun javnog komisionara kao osiguranika, odnosno kao osobe koja mora biti osigurana od odgovornosti za štetu koju može prouzročiti trećima u obavljanju svojih dužnosti javnog komisionara.

⁸⁶ Ćurković, M., Uvjeti za osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja, Pravo i porezi, br. 6, 1998., str. 637.

⁸⁷ NN, br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04., 88/05., 121/05. i 67/08.

⁸⁸ Uvjeti se nalaze na www.huo.hr, u izborniku "Uvjeti osiguranja", internet stranica posjećena 29. prosinca 2008.

Kao treće osobe mogu se pojaviti (sukladno reč. 3. uvodnih odredbi Uvjeta i čl. 1. st. 1. Uvjeta): 1) stranke u ovršnom postupku (ovrhovoditelj, ovršenik, predlagatelj osiguranja, protivnik osiguranja), 2) ostali sudionici ovršnog postupka (osobe koje u postupku ovrhe ili osiguranja nisu stranke, ali u tim postupcima sudjeluju jer se u njima odlučuje o nekom njezinom pravu, ili pak imaju pravni interes). Dakle, samo navedene kategorije osoba smatraju se trećim oštećenim osobama u smislu osiguranja od odgovornosti javnih komisionara. Sve ostale osobe izvan navedenog kruga osoba, ne bi se smatrale trećim osobama u smislu predmetnog osiguranja, pa ako i pretrpe neku štetu zbog djelatnosti javnog komisionara, takva šteta ne bi ulazila u osigurateljsko pokriće. Ovakvo određenje trećih osoba u Uvjetima osiguranja, zapravo je i šire nego što bi to proizlazilo iz samog Ovršnog zakona. Naime, u Ovršnom zakonu izrijeком je propisano da javni komisionar odgovara strankama za štetu koju počini povredom svojih zakonskih dužnosti (čl. 143.d st. 8. Ovršnog zakona). Ne spominju se posebno, tzv. ostali sudionici u postupku kao što je to slučaj u spomenutim Uvjetima osiguranja.

19. Osiguranje od odgovornosti stalnih sudskih vještaka

Pravilnikom o stalnim sudskim vještacima⁸⁹ po prvi puta je u hrvatsko pravo uvedeno obvezatno sklapanja osiguranja od odgovornosti u poslovima obavljanja stalnog sudskog vještačenja. Zapravo, u Pravilniku nigdje nije izrijeком navedeno da je stalni sudski vještak dužan sklopiti osiguranje od odgovornosti za obavljanje poslova vještačenja, ali se može zaključiti da takva obveza postoji jer za stalnog sudskog vještaka ne može biti imenovana osoba koja, između ostalih uvjeta, nema i sklopljen ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka (čl. 2. st. 1. toč. 5 Pravilnika).⁹⁰

Obveznik sklapanja predmetnog osiguranja od odgovornosti jest imenovani stalni sudski vještak (on ima i obvezu redovitog obnavljanja ugovora), kao i svaka osoba koja će biti imenovana za stalnog sudskog vještaka (obveza sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti neposredno prije imenovanja). Obveznici sklapanja su, osim pojedinaca, tj. imenovanih stalnih sudskih vještaka kao fizičkih osoba, još i pravne osobe koje obavljaju poslove sudskog vještačenja. Takve pravne osobe imaju obvezu sklopiti osiguranje od odgovornosti za svoje zaposlenike koji su imenovani za stalne sudske vještake (čl. 4. st. 1., toč. 3. Pravilnika).

⁸⁹ NN, br. 88/2008.

⁹⁰ Dapače, stalni sudski vještak mora prije imenovanja, predsjedniku nadležnog županijskog ili trgovačkog suda dostaviti dokaz o sklopljenom ugovoru o osiguranju od odgovornosti (čl. 7. st. 1. Pravilnika), taj ugovor mora redovito obnavljati, odnosno podnositi dokaze na početku svake godine da je zaključen za narednu tekuću godinu (čl. 7. st. 3. Pravilnika), a ako ugovor ne bude obnovljen imenovani stalni sudski vještak će se razriješiti (čl. 12. st. 1. toč. 7. Pravilnika).

Kao oštećene treće osobe u ovoj vrsti obveznog osiguranja od odgovornosti mogu se pojaviti sve osobe koje imaju položaj stranke u postupku u kojem se sudska odluka temelji na nalazu i mišljenju stalnog sudskog vještaka.

Što se tiče stalnih sudskih tumača, Pravilnikom o stalnim sudskim tumačima⁹¹ (koji je donesen u isto vrijeme kada i Pravilnik o stalnim sudskim vještacima), nije predviđena obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog tumača.

20. Nekadašnje obvezno osiguranje od odgovornosti davatelja usluga izdavanja kvalificiranih certifikata elektroničkih potpisa

Materija elektroničkog potpisa u hrvatskom pravu uređena je Zakonom o elektroničkom potpisu.⁹² Tim je Zakonom ujedno bilo propisano da je davatelj usluga izdavanja kvalificiranih certifikata bio dužan osigurati rizik od odgovornosti za štete koje nastanu obavljanjem usluga certificiranja⁹³ (čl. 11. st. 3.), iz razloga što je neminovno da propustom u radu davatelja usluga kvalificiranih certifikata može nastati šteta, kako potpisniku, tako i osobama kojim je elektronički potpis upućen. Dakle, obveznik sklapanja takvog osiguranja bio je davatelj usluga certificiranja koji izdaje kvalificirane certifikate, a treće osobe u smislu navedenog osiguranja od odgovornosti bile bi potpisnik te osobe kojima je isprava s elektroničkim potpisom upućena.⁹⁴ No, donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektroničkom potpisu,⁹⁵ čl. 8. st. 3. toga Zakona ukinute su (izbrisane su) odredbe čl. 11. st. 3. i 4. Zakona o elektroničkom potpisu koje propisuju obvezno osiguranje od odgovornosti davatelja usluga certificiranja koji izdaje kvalificirane certifikate. Time je u hrvatskom pravnom sustavu prestalo postojati obvezno osiguranje od odgovornosti davatelja usluga izdavanja kvalificiranih certifikata elektroničkih potpisa.

⁹¹ NN, br. 88/2008.

⁹² NN, br. 10/02. i 80/08. Zakonom se uređuje pravo fizičkih i pravnih osoba na uporabu elektroničkog potpisa u upravnim, sudskim i drugim postupcima, poslovnim i drugim radnjama te prava, obveze i odgovornosti fizičkih i pravnih osoba u svezi s davanjem usluga certificiranja elektroničkog potpisa, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno (čl. 1.).

⁹³ Certifikat elektroničkog potpisa je isprava kojom se potvrđuje identitet osobe koja je potpisala ispravu u elektroničkom obliku (Dulčić, K., *Elektronička forma pravnog posla, magistarski rad*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2004., str. 92.). Dakle, isprava kojom se dokazuje da elektronički potpis doista potječe od potpisnika. Stoga bi certificiranje predstavljalo postupak izdavanja takvih isprava od strane agencije za certificiranje, tj. davatelj usluga izdavanja kvalificiranih certifikata.

⁹⁴ O odgovornosti certifikatora i potencijalnim oštećenim osobama uslijed uporabe elektroničkog potpisa više: Dulčić, K., *op. cit.*, str. 103-107.

⁹⁵ NN, br. 80/08.

V. Obvezna osiguranja od odgovornosti izvan djelatnosti prometa i prijevoza u poredbenom pravu

1. Austrija

U pogledu austrijskog prava osiguranja valja odmah na početku reći da, za razliku od hrvatskog prava, ne postoji tzv. *actio directa* u obveznim osiguranjima od odgovornosti koja se ne odnose na osiguranje od automobilske odgovornosti za štetu. Naime, sukladno općim odredbama, pravo trećega u obveznim osiguranjima od odgovornosti da neposredno osiguratelju postavi zahtjev za isplatu svote iz osiguranja od odgovornosti je neosnovano (§ 158.c austrijskog VVG-a⁹⁶). Stoga je oštećenik u zahtjevu za naknadu štete, usmjeren (bilo izvansudskim, bilo sudskim putem) na osiguranika (štetnika), a koji se potom obraća svojem osiguratelju da isplati oštećenika (§ 158. d austrijskog VVG-a).

Prema austrijskoj literaturi, obvezna osiguranja od odgovornosti izvan djelatnosti prometa i prijevoza mogu se podijeliti na dvije grupe.⁹⁷

U prvoj grupi nalaze se osiguranja od odgovornosti koja se odnose na objektivnu odgovornost za štetu koja može nastati obavljanjem opasne djelatnosti ili korištenjem opasnih stvari.⁹⁸ Obveza sklapanja takvog osiguranja propisana je u pojedinim posebnim propisima kojima se uređuje obavljanje pojedine opasne djelatnosti ili korištenje pojedine opasne stvari. U navedenu grupu spadala bi sljedeća obvezna osiguranja od odgovornosti:

- 1) Po odredbama *Atomhaftungsgesetz*⁹⁹ (AtomHG) postoji obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti operatora nuklearnog uređaja (§ 6. st. 1.), prijevoznika nuklearnog materijala (§ 7. st. 1.), kao i imatelja radionuklida (§ 10. st. 2.), za štetu koju bi mogla nastati trećim osobama (bilo na osobi, bilo na stvarima) zbog korištenja nuklearnog uređaja (§ 3. st. 1.), prijevoza nuklearnog materijala (§ 4.), ili ionizirajućeg zračenja radionuklida ili nekih drugi njihovih opasnih svojstava (§ 9. st. 1.).
- 2) Po § 13 *Rohrleitugsgesetz*¹⁰⁰ (RohrleitungsG) propisano je obvezno sklapanje osiguranja od odgovornosti za operatere, odnosno koncesionare određenih vrsta cjevovoda,¹⁰¹ posebno operatera naftovoda, u pogledu šteta zbog smrti osoba, tjelesnih ozljeda i narušenja zdravlja, kao i zbog

⁹⁶ *Versicherungsvertragsgesetz*, BGBl. Nr. 1959/2., 1993/90., 1994/509., 1994/652., 1996/447., 1997/6. i 1997/140. Ovo je temeljni austrijski zakon koji uređuje materiju ugovora o osiguranju.

⁹⁷ Fenyves, A., Rubin, D., *Tort Liability and Insurance: Country Report Austria*, u: Wagner, G. (ed.), *Tort Law and Liability Insurance*, Springer Verlag, Wien/NewYork, 2005., str. 11., toč. 7.

⁹⁸ Loc. cit. toč. 8.

⁹⁹ BGBl. Nr. 170/98.

¹⁰⁰ BGBl. Nr. 411/1975., 428/1989., 127/1993., 140/1997., 121/2000., 98/2001., 151/2001., 112/2003. i 115/2004.

¹⁰¹ Kao i za poduzeća koja upravljaju cjevovodima, a za koje nije potreba koncesija (§ 4. *RohrleitugsG*). Odredbe ovog zakona se ne odnose na plinovode (§ 1. st. 2. toč. 2.).

- uništenja ili oštećenja stvari koje su prouzročene pogonom cjevovoda (§ 10 RohrleitungsG).
- 3) Zatim, ista obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti, ali koja propisana u § 14. st. 2. i § 37. § *Gaswirtschaftsgesetz*¹⁰² (GWG), postoji i za operatera plinske mreže.¹⁰³ Kao treće oštećene osobe mogu se pojaviti osobe koje trpe štetu zbog smrti, tjelesne ozljede, ili narušenja zdravlja, kao i zbog uništenja ili oštećenja stvari uslijed štetnog događaja na pogonu plinovoda ili njegovom uređaju (§ 34. st. 1. GWG-a).¹⁰⁴
 - 4) Nadalje, po § 103. *Seilbahngesetz*-a¹⁰⁵ poduzeće za žičare dužno je sklopiti osiguranje od posljedica zakonske odgovornosti za štetu, i dokaz o tomu podnijeti nadležnim vlastima u tijeku postupka dobivanja odobrenja za izgradnju ili za upravljanje žičarom (§ 4. *Seilbahngesetz*-a).
 - 5) U austrijskom pravu propisano je i obvezno sklapanje osiguranja od odgovornosti za štete koje mogu nastati u radu s genetički modificiranim organizmima ili prilikom njihova stavljanja u promet (§ 79j st. 1. reč. 2. i 3. *Gentechnikgesetz*¹⁰⁶). Obveznik sklapanja takvog osiguranja od odgovornosti je poduzeće koje radi s takvim organizmima ili koje ih stavlja u promet.¹⁰⁷ Položaj treće osobe ima osoba koja uslijed rada s genetički modificiranim organizmima¹⁰⁸ ili prilikom njihovog puštanja u promet, trpi štetu zbog smrti osobe prouzročene genetički modificiranim organizmima, ili zbog tjelesne povrede, ili oštećenja zdravlja, kao i osoba čije su tjelesne stvari uništene ili oštećene kao posljedica genetičkih promjena prouzročenih svojstvima organizama (§ 79a st. 1. *Genetechnikgesetz*-a). Također, trećim se osobama smatraju i osobe koje trpe štetu koja je povezana s opasnim svojstvima genetički modificiranih organizama (§ 79a st. 2. *Genetechnikgesetz*-a).
 - 6) U § 16. *Produkthaftungsgesetz*-a¹⁰⁹ propisana je obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti (ili drugog odgovarajućeg instrumenta naknade štete) proizvođača (koji je stvar proizveo i stavio ju u promet) ili uvoznika

¹⁰² BGBl. Nr. 121/2000., 136/2001. i 148/2002.

¹⁰³ Operaterom plinske mreže smatra se osoba koja transportira ili distribuira plin plinovodom (§ 6. toč. 33. GWG-a).

¹⁰⁴ Trećim osobama ne smatraju se osobe koje su povrijeđene ili osobe koje trpe štetu zbog smrti osobe, ako je povrijeđena ili poginula osoba bila zaposlena u vezi s pogonom plinovoda u vrijeme štetnog događaja (§ 36. st. 1. GWG-a). Također, trećim osobama se ne smatraju osobe čije su stvari oštećene, a u vrijeme kada je nastao štetni događaj predate su na transport plinovodom ili se preuzimaju iz plinovoda (§ 36. st. 2. GWG-a).

¹⁰⁵ BGBl. Nr. 103/2003.

¹⁰⁶ BGBl. I Nr. 73/1998., 98/2001., 94/2002., 73/2004., 126/2004., 127/2005. i 13/2006.

¹⁰⁷ Pod takvim poduzećem podrazumijevamo fizičku, ili pravnu osobu, ili društvo osoba trgovačkog prava, ili društva radi stjecanja dobiti, koje pod svojim imenom upravlja uređajem za genetsku tehnologiju, ili obavlja rad s genetički modificiranim organizmima, ili ih stavlja u promet (§ 4. toč. 18. *Gentechnikgesetz*).

¹⁰⁸ Proizvodnja, upotreba, umnožavanje, transport, skladištenje, uništavanje i zbrinjavanje genetski modificiranih organizama (§ 4. toč. 4. *Gentechnikgesetz*-a).

¹⁰⁹ BGBl. Nr. 99/1988. i 98/2001 (zadnja izmjena).

proizvoda za štetu koju bi takav proizvod prouzročio svojim nedostatkom. Kao treće osobe mogu se pojaviti osobe koje trpe štetu zbog smrti osobe, tjelesne ozljede i narušenja zdravlja, kao i osobe čije su stvari uništene ili oštećene uslijed nedostatka na proizvodu.

U drugoj grupi obveznih osiguranja od odgovornosti smještena su osiguranja od odgovornosti za štetu iz obavljanja profesionalne djelatnosti. Za takvu je štetu karakteristično da se za nju odgovara po načelo subjektivne odgovornosti u režimu ABGB-a.¹¹⁰ I ovdje je obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti propisana posebnim propisima kojima se uređuje pojedina profesionalna djelatnost. U navedenu grupu spadala bi sljedeća obvezna osiguranja od odgovornosti:

- 7) Ponajprije, kao i u Hrvatskoj, tako i u Austriji postoji obveza odvjetnika da sklope osiguranje od odgovornosti za pokriće zahtjeva za naknadu štete koja može nastati zbog obavljanja odvjetničke djelatnosti (§ 21a *Rechtsanwaltsordnung*,¹¹¹ RAO).
- 8) Kako za “klasične” odvjetnike, u Austriji je previđeno i obvezno osiguranje od odgovornosti i za tzv. patentne odvjetnike (§21a *Patentanwaltsgesetz*-a¹¹²), kao posebna vrsta profesionalaca koji raspolažu tehničkim i pravnim znanjem, a strankama pružaju pravnu pomoć i zastupaju ih u postupcima registracije patenata i u sporovima u vezi s industrijskim vlasništvom.
- 9) U § 30. st. 1. *Notariatsordnung*-a¹¹³ propisano je obvezno osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika za štete koje bi mogle nastati obavljanjem javnobilježničke djelatnosti. I za javnobilježničke prisjednike je propisano da su obvezni sklopiti obvezno osiguranje od odgovornosti.
- 10) Porezni savjetnici, kao osobe koje obavljaju djelatnost od gospodarskog povjerenja (§ 1. st. 1. toč. 3. *Wirtschaftstreuhänderberufsgesetz*,¹¹⁴ WTBG) također podliježu obvezi sklapanja osiguranja od odgovornosti za imovinske štete koje bi mogle nastati obavljanjem njihove profesionalne djelatnosti (§ 11. st. 1. WTBG-a).¹¹⁵
- 11) Posebna se pozornost posvećuje osiguranju od odgovornosti revizora. Naime, obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti revizora predviđena je čak u četiri zakona. Ponajprije postoji obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti revizora kao osobe koje obavljaju djelatnost od gospodarskog

¹¹⁰ Fenyves, A., Rubin D., op. cit., str. 11-12.

¹¹¹ RGBI. Nr. 96/1868, zadnja izmjena BGBl. Nr. 68/2008. Odvjetnik se ne može upisati na listu odvjetnika prije nego li Odvjetničkoj komori podnese dokaz o sklopljenom osiguranju od odgovornosti.

¹¹² BGBl. Nr. 214/1967., 172/1983., 772/1992., 109/1993., 917/1993., 112/1999., 107/2001. i 133/2005.

¹¹³ RGBI. 75/1871., zadnja izmjena BGBl. Nr. 112/2003.

¹¹⁴ BGBl. Nr. 58/1999., 135/2001., 84/2005., 120/2005. i 161/2006.

¹¹⁵ Moguće je da i druga osoba (npr. društvo za porezno savjetovanje) sklopi osiguranje od odgovornosti u korist poreznog savjetnika, u obliku osiguranja za tuđi račun, čime se udovoljava zakonskoj obvezi sklapanja osiguranja od odgovornosti (§ 11. st. 4. WTBG-a).

- povjerenja (§ 1. st. 1. toč. 1. WTBG-a) i za imovinske štete koje bi mogle nastati obavljanjem njihove profesionalne djelatnosti (§ 11. st. 1. WTBG-a). Nadalje, za revizore koji obavljaju reviziju osiguratelja, sukladno § 82. st. 1. toč. 2. *Verisicherungsaufsichtsgesetz*¹¹⁶-a (austrijskog VAG-a) postoji obveza sklapanja posebnog osiguranja od odgovornosti, a ugovor o osiguranju od odgovornosti ne smije biti zaključen kod osiguratelja nad kojim se obavlja revizija ili osiguratelja koji je s njim povezan. Također postoji posebna obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti revizora koji obavljaju reviziju banaka (§ 63. st. 8. *Bankwesengesetz*¹¹⁷-a). Konačno, propisana je i obveza sklapanja osiguranja od odgovornosti revizora koji obavljaju poslove kontrole prospekata vrijednosnih papira prilikom njihova izdavanja (§ 8. st. 2. *Kapitalmarktgesetz*¹¹⁸-a).
- 12) Također, i u austrijskom pravu propisano je obvezno osiguranje od odgovornosti posrednika u osiguranju u obavljanju njegove djelatnosti (§ 138. st. 2. *Gewerbeordnung*¹¹⁹-a).
- 13) Nadalje, sukladno § 2a st. 1. *Sachverständigen- und Dolmetschergesetz*¹²⁰-u postoji obveza sklapanja obveznog osiguranja od odgovornosti za sudske vještake i tumače, za štete koje bi oni mogli prouzročiti svojom djelatnošću. Ova obveza postoji prije no što se kandidat upiše na listu stalnih sudskih vještaka i tumača, a imenovani stalni sudski vještak i tumač dužni su takvo osiguranje redovno produžavati.
- 14) Također je propisano obvezno osiguranje od odgovornosti medijatora pred kojima se vode postupci mirenja stranaka (§ 19. st. 1. *Zivilrechtsmediationsgesetz*¹²¹-a).
- 15) U § 7. st. 2. toč. 4. *Flughafen-Bodenabfertigungsgesetz*¹²²-a (FBG) propisana je i obveza sklapanja ugovora osiguranja od odgovornosti osoba (poduzeća) koja se bave gospodarskim iskorištavanjem zračnih luka.
- 16) U § 7. st. 1. toč. 6. *Signaturgesetz*-a¹²³ propisano je i obvezno osiguranje od odgovornosti za štetu na području elektroničkog potpisa, odnosno da je davatelj usluga izdavanja kvalificiranih certifikata dužan osigurati dostatna financijska sredstva, primjerice osiguranjem od odgovornosti za namirenje eventualnih zahtjeva za naknadu štete.

¹¹⁶ BGBl. 569/1978., zadnja izmjena 194/1999.

¹¹⁷ BGBl. Nr. 639/1993., zadnja izmjena 70/2004.

¹¹⁸ BGBl. Nr. 625/1991., 532/1991., 210/1994., 60/1998., 63/1999., 2/2001., 97/2001., 35/2003., 80/2003., 78/2005., 48/2006., 60/2007. i 69/2008.

¹¹⁹ BGBl. Nr. 111/2002.

¹²⁰ BGBl. Nr. 137/1975., 623/1994., 168/1998., 133/2001., 115/2003., 111/2007.

¹²¹ BGBl. Nr. 29/2003.

¹²² BGBl. Nr. 97/1998.

¹²³ BGBl. Nr. 190/1999., 32/2001., 152/2001. i 164/2005.

2. Njemačka

I u Njemačkoj, kao i u Austriji, izravno i bezuvjetno pravo oštećenika prema osiguratelju od odgovornosti (*actio directa*) postoji samo na polju osiguranja od automobilske odgovornosti za štetu.¹²⁴ Naime, u § 115. st. 1. *Versicherungsvertragsgesetz*¹²⁵-a (njemački VVG) propisano je da direktni zahtjev oštećenika prema osiguratelju od odgovornosti (u svim ostalim obveznim osiguranjima od odgovornosti) postoji samo u određenim slučajevima,¹²⁶ dakle, uvjetno, pa je stoga oštećenik, kada nisu ispunjeni traženi uvjeti, usmjeren sa svojim zahtjevima prema osiguraniku (štetniku), koji se potom obraća svojem osiguratelju od odgovornosti sa zahtjevom da ga zaštiti od zahtjeva oštećenika (§ 100. VVG-a).

I u Njemačkoj se obvezna osiguranja od odgovornosti (izvan djelatnosti prometnog i prijevoznog sektora) mogu podijeliti u dvije grupe. U prvu grupu svrstavaju se ona osiguranja koja pokrivaju objektivnu odgovornost za štetu kod tzv. tehničkih rizika koji su povezani s raznim tehnologijama i industrijskim djelatnostima; ali također i s obavljanjem određenih opasnih djelatnosti koje nisu nužno vezane uz tehnološke uređaje (primjerice lova).¹²⁷ U drugu grupu spadaju osiguranja od profesionalne odgovornosti kojima se pokrivaju štete koja mogu nastati obavljanjem djelatnosti iz raznih profesija koje su sklone pogreškama u radu.¹²⁸

U spomenutu prvu grupu spadala bi sljedeća osiguranja od odgovornosti:

- 1) U § 36. st. 1. i 2. *Gentechnikgesetz*¹²⁹-a (GenTG) propisana je obveza korisnika uređaja za genetsku tehnologiju u kojemu se obavlja rad sa genetskom tehnologijom, ili koji stavlja u promet proizvode koji su nastali na temelju rada s genetskim tehnologijama, da sklopi osiguranje od odgovornosti za štete koje mogu proizaći iz svojstava organizama koji se temelje na radu s genetskim tehnologijama (GM organizmi). U krug trećih oštećenih osoba spadale bi osobe koje trpe štetu zbog smrti, tjelesne povrede ili narušenja zdravlja kao posljedice svojstava genetički modificiranih

¹²⁴ Wagner, G., Tort Liability and Insurance: German Report, u: Wagner, G. (ed.), Tort Law and Liability Insurance, Springer Verlag, Wien/NewYork, 2005., str. 96., toč. 36.

¹²⁵ Zakon je donesen 23.11.2007. BGBl. I. S. 2631/2007.

¹²⁶ Direktni zahtjev oštećenika prema osiguratelju od odgovornosti postoji: 1) kada se radi o obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti koje je uređeno u *Pflichtversicherungsgesetz*-u (BGBl. 1965. I S. 213, zadnja izmjena BGBl. 2007., I S. 2833.), 2) kada je nad ugovarateljem osiguranja (štetnikom) otvoren stečajni postupak, ili je odbijeno otvaranje stečajnog postupka zbog nepostojanja stečajne mase, ili je postavljen privremeni stečajni upravitelj te 3) te kada ugovaratelj osiguranja nema poznato prebivalište, odnosno boravište. Kummer, J., Allgemeine Haftpflichtversicherung, u: Terbille, M., Versicherungsrechts, 2. Aufl., Verlag C. H. Beck, München, 2008., str. 717-718. Pojedini autori ističu da postavljanje navedenih pretpostavki u pogledu postojanja izravnog prava oštećenika prema osiguratelju dovodi do podjele osiguranja od odgovornosti u svojim pravnim posljedicama, a što treba izbjeći. Niederleithinger, E., Das neue VVG, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2007., str. 55., toč. 225.

¹²⁷ Wagner, G., op. cit., str. 94. toč. 22 i str. 95. toč. 29.

¹²⁸ Ibid., str. 95., toč. 30.

¹²⁹ BGBl. 1993., I S. 2066., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 499.

organizama, kao i osobe čije su stvari uništene ili oštećene zbog navedenih svojstava GM organizama (§ 32. st. 1. GenTG). Iako je GenTG svjestan činjenice da se opasnim svojstvima GM organizama može nanijeti šteta i okolišu, u osigurateljsko pokriće, kako je ono zakonom opisano, takve štete ne ulaze.

- 2) U § 19. st. 1. reč. 1. *Umwelthaftungsgesetz*¹³⁰-a (UmweltHG) propisano je da je korisnik pogona čija djelatnost predstavlja rizik za okoliš, obavezan sklopiti osiguranje od zakonske odgovornosti za štetu koja bi mogla nastati kao posljedica djelovanja pogona na okoliš (npr. onečišćenje zraka, vode i tla). U krug trećih oštećenih osoba spadale bi osobe koje trpe štetu zbog smrti, tjelesne povrede ili narušenja zdravlja kao posljedice djelovanja pogona na okoliš, kao i osobe čije su stvari uništene ili oštećene zbog navedenih posljedica djelovanja na okolišu.¹³¹ Same štete na okolišu, koje ne bi imale za posljedicu i neku od navedenih šteta na osobama ili na stvarima oštećenika, ne bi ulazile u osigurateljsko pokriće kako je ono zakonom opisano.
- 3) U § 13. st. 1. i st. 2. u vezi s § 14. *Atomgesetz*-a¹³² (AtomG) propisano je da je korisnik nuklearnog uređaja, prijevoznik radioaktivnog materijala, kao i korisnik broda s nuklearnim reaktorom dužan sklopiti osiguranje od odgovornosti za štete koje proizlaze i uporabe nuklearnog uređaja i broda te obavljanjem prijevoza radioaktivnog materijala. U protivnom, nadležna vlast neće izdati odobrenje za uporabu takvih uređaja i za obavljanje takve djelatnosti. Zanimljivo je da je istim zakonom predviđena i odgovornost za štete zbog ionizirajućeg zračenja, ali nije predviđeno i obvezno sklapanje osiguranja od odgovornosti od takvih šteta za korisnike uređaja ionizirajućeg zračenja.
- 4) U § 94. st. 1. *Arzneimittelgesetz*¹³³-a (AMG) propisano je da je farmaceutski poduzetnik koji stavlja u promet lijekove, dužan osigurati se od odgovornosti za štetu koja može, zbog štetnog djelovanja lijekova, nastati osobama koje upotrebljavaju takve lijekove. Kao treće oštećene osobe mogu se pojaviti sve osobe koje zbog uporabe lijeka trpe štetu zbog smrti neke osobe, tjelesne povrede ili narušenja zdravlja.
- 5) U § 17. st. 1. toč. 4. *Bundesjagdgesetz*¹³⁴-a (BJagdG) propisano je da će se uskratiti davanje dozvole za lov osobama koje ne dokažu da su sklopile obvezno osiguranje od odgovornosti za štete na osobama i stvarima koje mogu nastati prilikom lovačke aktivnosti.

¹³⁰ BGBl. 1990., I S. 2634., zadnja izmjena BGBl. 2007., I S. 2631.

¹³¹ Nadalje, ako iz pogona koji više nije u funkciji proizlazi naročita opasnost, tada može nadležna vlast odrediti da onaj tko je bio korisnik tog pogona u trenutku kada je on obustavljen bude obavezan na sklapanje osiguranja od odgovornosti u narednom razdoblju od deset godina za štete koje bi iz takvog pogona mogle proizaći (§ 19. st. 1. reč. 2. UmweltHG).

¹³² BGBl. 1985., I S. 1565., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 1793.

¹³³ BGBl. 2005., I S. 3394., zadnja izmjena BGBl. 2007., I S. 2631.

¹³⁴ BGBl. 1976., I S. 2849., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 426.

- 6) U pojedinim njemačkim saveznom državama propisano je i obvezno osiguranje od odgovornosti vlasnika za štete koje može prouzročiti njihov pas. Tako je primjerice u saveznoj državi Hamburg, u § 12. st. 1. *Gesetz zur Neuregelung über das Halten und Führen von Hunden*¹³⁵ propisano obvezno osiguranje imatelja pasa (i to čak u visini minimalne svote od 1 milijun EUR) koje mora pokrivati štete sukladno § 833. BGB-a koji se odnosi na odgovornost vlasnika životinja (štete zbog smrti, tjelesne povrede ili narušenja zdravlja, te štetu zbog uništenja ili oštećenja stvari).

U spomenutu drugu grupu, u njemačkom pravu, spadala bi sljedeća osiguranja od odgovornosti:

- 7) Sukladno § 51. st. 1. *Bundesrechtsanwaltordnung*¹³⁶ (BRAO) odvjetnik je dužan sklopiti osiguranje od odgovornosti za imovinske štete¹³⁷ koje bi mogao prouzročiti obavljanjem svoje djelatnosti, te je dužan takvo osiguranje održavati dokle god obavlja odvjetničku djelatnost. Ista je obveza propisana i za odvjetničko društvo u § 59j st. 1. BRAO.
- 8) Gotovo identične odredbe kao i za osiguranje od odgovornosti odvjetnika, postoje i odredbe o obveznom osiguranju patentnih odvjetnika (45. st. 1. *Patenanwaltsordnung*¹³⁸) te patentnih odvjetničkih društava (§ 52j st. 1. *Patenanwaltsordnung*).
- 9) Također, identične odredbe nalaze se i u § 67. *Steuerberatungsgesetz*¹³⁹-a (StBerG) koje propisuju osiguranje od odgovornosti samostalnih poreznih savjetnika, društva poreznih savjetnika kao i poreznih punomoćnika, za imovinske štete koje bi mogli prouzročiti obavljanjem svoje porezno-savjetničke djelatnosti.
- 10) I u pogledu samostalnih revizora, kao i revizorskih društava, također je propisano da su dužni sklopiti obvezno osiguranje od odgovornosti za imovinske štete koje mogu prouzročiti obavljanjem svoje djelatnosti, te da su takvo osigurateljsko pokriće dužni i održavati dok obavljaju svoju djelatnost (§ 54. st. 1. reč. 1. *Wirtschaftsprüferordnung*,¹⁴⁰ WiPrO).
- 11) Javni bilježnici također imaju obvezu sklapanja osiguranja od odgovornosti za imovinsku štetu koju mogu prouzročiti trećim osobama u obavljanju svoje djelatnosti, te imaju i obvezu redovito obnavljati tako osiguranje (§ 19.

¹³⁵ HmbGVBl. Nr. 5/2006.

¹³⁶ Od 1. kolovoza 1958., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 2418.

¹³⁷ Radi se zapravo o čistoj imovinskoj šteti koja se pokriva osiguranjem od odgovornosti, Wagner, G., op. cit., str. 95., toč. 32. Dakle, radi se šteti koja ne nastaje ni zbog smrti, tjelesne povrede, narušenja zdravlja, niti zbog uništenja, oštećenja ili gubitka stvari. Sassenbach, H., *Anwalt- und Notarhaftpflichtversicherung*, u: Terbille, M., op. cit., str. 1013.-1014., toč. br. 14. Navedeno osigurateljsko pokriće, koje je propisom ustanovljeno samo za čistu imovinsku štetu postoji i kod ostalih osiguranja od profesionalne odgovornosti: patentnih odvjetnika, poreznih savjetnika, revizora, javnih bilježnika.

¹³⁸ BGBl. 1966., I S. 557., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 1000.

¹³⁹ BGBl. 1975., I S. 2735., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 2418.

¹⁴⁰ BGBl. 1975., I S. 2803., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 1000.

st. 2. *Bundesnotarordnung*¹⁴¹). Osigurateljsko se pokrće proteže i na osobe za koje javni bilježnik po zakonu odgovara u obavljanju svoje profesionalne djelatnosti.

- 12) Osiguranje od odgovornosti liječnika u obavljanju liječničke profesije nije propisom uvedeno kao obvezatno na razini cijele Njemačke, već se ono kao takvo javlja u pojedinim njemačkim saveznom zemljama. Tako je primjerice u § 21. *Berufsordnung für die nordrheinischen Ärztinnen und Ärzte*¹⁴² propisano da su se liječnici/ice dužni osigurati od odgovornosti za odštetne zahtjeve koji mogu nastati u okviru njihove profesionalne djelatnosti.¹⁴³
- 13) Pojedine savezne države propisale su i obvezno osiguranje od odgovornosti ljekarnika za štete koje mogu prouzročiti u obavljanju svoje ljekarničke djelatnosti (primjerice v. § 16 *Berufsordnung der Landesapothekerkammer Baden-Württemberg*¹⁴⁴ od 15.09.2006).

Mnoge njemačke savezne zemlje svojim propisima uređuju mnogobrojne slučajeve obveznih osiguranja od profesionalne odgovornosti (primjerice, inženjera, arhitekata, sudskih tumača), koje na ovom mjestu jednostavno nije moguće sve obuhvatiti.

3. Italija

I u Italiji, izravno pravo oštećenika prema osiguratelju od odgovornosti (*actio directa*) postoji samo u sustavu osiguranja od automobilske odgovornosti za štetu (art. 144. st. 1. *Codice delle assicurazioni private*)¹⁴⁵ i u osiguranju od odgovornosti operatora zrakoplova za štete nanese na zemlji (art. 1015 *Codice della navigazione*).¹⁴⁶ Drugim riječima, u svim ostalim osiguranjima od odgovornosti ne postoji izravno pravo oštećenika na naknadu štete od osiguratelja, već se u tim slučajevima primjenjuju opće odredbe *Codice civile*¹⁴⁷ koje se odnose na ugovor o osiguranju od odgovornosti, a koje kažu da osiguratelj ima mogućnost, uz prethodno komunikaciju s osiguranikom, izvršiti plaćanje izravno trećoj osobi, a uvijek je dužan izvršiti takvo plaćanje onda kada to osiguranik (dakle, štetnik) zahtijeva (art 1917 st. 2. *Codice civile*). Iz navedenoga proizlazi da se trećoj oštećenoj osobi ne priznaje izričito izravno i bezuvjetno pravo na naknadu štete od osiguratelja.¹⁴⁸

¹⁴¹ Zadnja izmjena BGBl. 2007., I S. 2840.

¹⁴² MBI. NRW. 1999 S. 350, MBI. 2000., NRW. S. 1254, MBI. NRW. 2002 S. 308, MBI. NRW 2003, S. 789, 790.

¹⁴³ Ista je obveza posebno propisana i za stomatologe (§ 4 *Musterberufsordnung der Bundeszahnärztekammer*), ali se taj propis primjenjuje na razini cijele Njemačke.

¹⁴⁴ PZ 38/06, S. 133; DAZ 38/06, S. 157, propis se nalazi na internet stranici:

http://www.pharmatrix.de/cms/upload/pdf/impressum/Berufsordnung-LAK-BW_20060915.pdf, posjećena 29.12.2008.

¹⁴⁵ GU n. 239/2005., zadnja izmjena GU n. 198/2007.

¹⁴⁶ GU n. 327/1942.

¹⁴⁷ GU n. 79/1942, zadnja izmjena GU n. 159/2007.

¹⁴⁸ Iudica, G., Scarso, P. A., *Tort Liability and Insurance: Italy*, u: Wagner, G. (ed.), *Tort Law and Liability Insurance*, Springer Verlag, Wien/NewYork, 2005., str. 125, toč. 32.

I u Italiji možemo obvezna osiguranja (izvan sustava prometa i prijevoza) podijeliti u dvije grupe.¹⁴⁹ U prvoj grupi nalaze se obvezna osiguranja kojima se pokriva objektivna odgovornost za štete koje se mogu prouzročiti obavljanjem neke opasne djelatnosti ili aktivnosti, a u drugoj grupi nalaze se obvezna osiguranja od profesionalne odgovornosti za štetu koja se temelji na načelu krivnje.

U prvu grupu obveznih osiguranja od odgovornosti spadala bi:

- 1) obvezno osiguranje od odgovornosti korisnika nuklearnog uređaja (art. 21. Zakona od 31. prosinca 1962., br. 1860),¹⁵⁰
- 2) obvezno osiguranje od odgovornosti lovaca za štetu koju bi mogli prouzročiti uporabom lovačkog oružja ili oruđa. Kao treće osobe mogu se pojaviti one koje trpe štetu zbog smrti, tjelesne ozljede ili narušenja zdravlja, te osobe čije su stvari (uključivši životinje) uništene ili oštećene uporabom lovačkog oružja i oruđa (čl. 12. toč. 8 Zakona od 11. veljače 1992. br. 157);¹⁵¹
- 3) obvezno osiguranje od odgovornosti distributera spremnika (cilindara) za tekući plin od 5 i više litara (plinskih boca) u pogledu šteta koje bi nastale uporabom tih spremnika, osobama, stvarima i životinjama, uključivši i štete koje bi uporabom navedenih spremnika prouzročili korisnici i osobe koje s njima žive (art. 5. st. 1. toč. a i b. Zakona od 2. veljače 1973. br. 7).¹⁵² Dakle, prema navedenom Zakonu, distributer plinskih spremnika mora imati osiguranje od odgovornosti kojim pokriva vlastitu odgovornost za štetu, ali kojim pokriva i odgovornost drugih osoba za štetu (korisnika plinskih spremnika i osoba koje s njima žive) zbog uporabe plinskih spremnika.
- 4) Obvezno osiguranje od odgovornosti kojeg ugovara ENI (nacionalna agencija za ugljikovodike) u pogledu rizika povezanih sa spremnicima (cilindrima) s metanom. Osiguranje pokriva građanskopravnu odgovornost vlasnika spremnika metana, stanica za punjenje spremnika, prijevoznika, distributera, te u konačnici i građanskopravnu odgovornost krajnjih korisnika spremnika metana za štete koje mogu trećima nastati njihovom uporabom (art. 19. Dekreta predsjednika republike od 9. studenog 1991. br. 404).¹⁵³ Dakle, obveznik sklapanja osiguranja od odgovornosti je ENI, a položaj osiguranika imaju sve gore spomenute osobe.
- 5) Obvezno osiguranje od odgovornosti upravitelja uređenih skijaških područja u pogledu šteta koje mogu pretrpjeti korisnici skijaških područja i ostale treće osobe prilikom uporabe navedenih područja (art. 4. Zakona od 24. prosinca 2003., br. 363).¹⁵⁴

¹⁴⁹ Ibid., str. 121 toč. 4, i str. 122, toč. 14.

¹⁵⁰ GU, n. 27/1963.

¹⁵¹ GU, n. 46/1992.

¹⁵² GU, n. 42/1973.

¹⁵³ GU, n. 302/1991.

¹⁵⁴ GU, n. 3/2004.

- 6) obvezno osiguranje od odgovornosti obrazovnih institucija i sportskih organizacija u pogledu šteta koje mogu nastati korištenjem vojnih sportskih objekata (art. 30. toč. 4 i 5 Zakona od 24. prosinca 1986, br. 958).¹⁵⁵

U drugu grupu obveznih osiguranja od odgovornosti spadalo bi:

- 7) obvezno osiguranje od odgovornosti "menadžera srednje razine" koji u obavljanju svojih ugovornih obveza mogu biti odgovorni za štetu trećim osobama. Obveznik sklapanja takvog osiguranje je poslodavac, dok menadžeri imaju položaj osiguranika (art. 5., Zakona od 13. svibnja 1985., br. 190).¹⁵⁶
- 8) obvezno osiguranje od odgovornosti pripravnika u javnim službama, ili u poslodavcima u kojim sudjeluje država, ili u privatnim neprofitnim organizacijama iz područja socijale i kulture, za štetu koju u obavljanju svojeg posla mogu prouzročiti trećima. Obveznik sklapanja ove vrste osiguranja je poslodavac, a položaj osiguranika ima pripravnik (art. 18. toč. e, Zakon od 24. lipnja 1997., br. 196).¹⁵⁷
- 9) obvezno osiguranje od odgovornosti studenata trogodišnjeg studija zubarstva i zubne protetike u pogledu šteta koje mogu prouzročiti trećima u obavljanju kliničke prakse ili naukovanja. Obveznik sklapanja ove vrste osiguranja je visokoškolska ustanova, a studenti imaju položaj osiguranika (art. 1. Zakon od 20. ožujka 1984., br. 47).
- 10) obvezno osiguranje od odgovornosti volontera za štetu koju mogu prouzročiti trećima u obavljanju volonterskih poslova. Obveznik sklapanja takvog osiguranja od odgovornosti je neprofitna organizacija volonterskog rada (art. 4. Zakona od 11. kolovoza 1991, br. 266).¹⁵⁸
- 11) obvezno osiguranje od odgovornosti posrednika u osiguranju (fizičke ili pravne osobe) za štetu zbog nepažnje ili pogrešaka u obavljanju svoje profesije koju mogu prouzročiti bilo osigurateljima, bilo ugovarateljima osiguranja kao trećim osobama (art. 4. toč. g. i art. 5. toč. f., Zakona od 28. studenog 1984., br. 792).¹⁵⁹
- 12) obvezno osiguranje od odgovornosti turističke agencije za štetu koju može pretrpjeti potrošač zbog tjelesne povrede, ili zbog neispunjenja, ili nepotpunog ispunjenja ugovora o paket-aranžmanu (putovanja, izleta ili odmora), (art. 15 i 20. Zakona od 17. ožujka 1995., br. 111).¹⁶⁰

Pored navedenih, mnoge odredbe o obveznim osiguranjima o odgovornosti pojedinih vršitelja profesija nalaze se i zakonima pojedinih talijanskih regija i provincija.¹⁶¹ Primjerice, postoje obvezna osiguranja od odgovornosti za

¹⁵⁵ GU, n. 11/1987.

¹⁵⁶ GU, n. 115/1985.

¹⁵⁷ GU, n. 154/1997.

¹⁵⁸ GU, n. 196/1991.

¹⁵⁹ GU, n. 329/1984.

¹⁶⁰ GU, n. 88/1995.

¹⁶¹ Iudica, G., Scarso, P. A., op. cit., str. 123, toč. 23.

instruktore i škole skijanja, te vodiče alpiniste,¹⁶² obvezna osiguranja od odgovornosti za operatere žičara koje se koriste za prijevoz ljudi i stvari za štete prouzročene osobama i stvarima pogonom žičare;¹⁶³ obvezna osiguranja od odgovornosti za poduzeća koja upravljaju auto-kampovima u pogledu šteta prouzročenih korisnicima auto-kampa;¹⁶⁴ obvezna osiguranja od odgovornosti za skrbnike maloljetnih osoba za štete počinjene od strane štićenika.¹⁶⁵

4. Velika Britanija

U Velikoj Britaniji također, izvan sustava osiguranja od automobilske odgovornosti za štetu, izravno pravo oštećenika prema osiguratelju od odgovornosti (*actio directa*) postoji u vrlo ograničenom opsegu. Naime, sukladno čl. 1. st. 1. *Third Parties (Rights Against Insurers) Act 1930* izravno pravo oštećenika prema osiguratelju od odgovornosti postoji samo u slučaju bankrota osiguranika, njegovog dogovaranja s vjerovnicima u vezi s dugovima, likvidacijom osiguranika te u slučaju namirenja vjerovnika iz imovine osiguranika. Samo fakultativnim ispunjenjem jedne od navedenih pretpostavki, oštećenik se može izravno obratiti osiguratelju od odgovornosti s zahtjevom za naknadu štete. Dakle, izravno pravo oštećenika u osiguranjima od odgovornosti je uvjetnog karaktera.¹⁶⁶

Podjela obveznih osiguranja od odgovornosti Velikoj Britaniji u literaturi se opisuje na nešto drukčiji način, nego u prije navedenim zemljama. Naime, ovdje se obvezna osiguranja od odgovornosti dijele na ona kojima je prvenstveni cilj zaštita oštećenika kojima je šteta nastala zbog smrti, tjelesne ozljede ili narušenja zdravlja, te na ona osiguranja kojima je prvenstveni cilj zaštita osiguranika od ekonomskih gubitaka.¹⁶⁷

U prvu grupu osiguranja spadaju obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti za štetu (uređeno u čl. 143.-162., *Road Traffic Act 1988*, a o kojem se na ovom mjestu ne ulazi u dublju analizu) te obvezno osiguranje od odgovornosti poslodavca za štete koju pretrpi zaposlenik na radu ili u vezi s radom [uređeno sa *Employers Liability (Compulsory insurance) Act 1969* i sa

¹⁶² Art. 15, 16 i 31, Zakona regije Lombardije, od 7. listopada 2003., br. 22.

¹⁶³ Art. 9. st. 3. Zakona autonomne provincije Bolzano, od 17. veljače 2000., br. 5.

¹⁶⁴ Art. 8, st. 4. Zakona autonomne provincije Trento, od 13. prosinca 1990., br. 33., BU 56/1990.

¹⁶⁵ Art. 82. st. 1. toč. e Zakona regije Lombardije, od 7. siječnja 1986., br. 1., BU n. 2/1986.

¹⁶⁶ Jedino u području osiguranja od automobilske odgovornosti za štetu, postoji izravno i bezuvjetno pravo oštećenika prema osiguratelju odgovorne osobe, a koje je uvedeno u pravni sustav Velike Britanije tek Četvrtom Smjernicom (br. 2000/26/EC) iz osiguranja motornih vozila. Čurković, M., Najnovije EU tendencije u zaštiti žrtava cestovnog prometa, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 3., Mostar, 2005., str. 281.

¹⁶⁷ Lewis, R., *The Relationship Between Tort Law and Insurance in England and Wales*, u: Wagner, G. (ed.), *Tort Law and Liability Insurance*, Springer Verlag, Wien/New York, 2005., str. 54. toč 14. i 15.

Statutory Instruments, 1998, No. 2573].¹⁶⁸ Ovim potonjim Zakonom uvedeno je obvezno osiguranje od odgovornosti poslodavca za štetu koju pretrpi njegov zaposlenik zbog isključivo tjelesne ozljede, ili narušenja zdravlja na radu ili u vezi s radom (čl. 1. st. 1. Zakona). Obveznik osiguranja je poslodavac bilo koje vrste, a treće oštećene osobe su isključivo zaposlenici, tj. osobe koje se zapošljavaju na temelju ugovora o radu (bilo u pisanom ili usmenom obliku), uključujući i pripravnike (čl. 2. st. 1. Zakona).¹⁶⁹

U pogledu obveznih osiguranja od odgovornosti kojima je prvenstveni cilj zaštita osiguranika od ekonomskih gubitaka navodi se kako se ona donose *ad hoc*, ne obrazlažujući pritom zašto u pojedinim djelatnostima i aktivnostima postoji obveza osiguranja od odgovornosti, a u nekim drugim djelatnostima i aktivnostima takva obveza ne postoji.¹⁷⁰ U ovu drugu grupu obveznih osiguranja od odgovornosti spadala bi sljedeća osiguranja:

- 1) Obvezno osiguranje od odgovornosti vlasnika poduzeća za jahanje. Sukladno čl. 2. st. 1. toč. 4A, podtoč. d. *Riding Establishments Act 1970*, svaki vlasnik poduzeća za jahanje, mora, u svrhu dobivanja i produljenja dozvole za obavljanje posla, sklopiti osiguranje od odgovornosti za štete isključivo zbog tjelesne ozljede koje mogu nastati trećim osobama koje su unajmile konja za jahanje ili za uporabu, kao i za štete zbog tjelesne ozljede koje mogu nastati bilo kojim drugim trećim osobama, a koje proizlaze iz uporabe konja.
- 2) Obvezno osiguranje od odgovornosti vlasnika opasnih divljih životinja. Sukladno čl. 1., st. 6. toč. a, podtoč. iv, *Dangerous Wild Animals Act 1976*, vlasnik opasnih divljih životinja dužan sklopiti obvezno osiguranje od odgovornosti za bilo koju štetu koju trećim osobama mogu nanijeti opasne divlje životinje. Ako je pored vlasnika, i neka druga osoba ovlaštena držati životinje, tada vlasnikova policica osiguranja od odgovornosti mora pokrivati i odgovornost te druge osobe. Popis opasnih divljih životinja naveden je u prilogu na kraju Zakona.
- 3) Obvezno osiguranje od odgovornosti korisnika nuklearnog reaktora za sve štete koje nastaju uporabom nuklearnog uređaja sukladno čl. 19. st. 1. *Nuclear Installations Act 1965*.
- 4) Obvezno osiguranje od profesionalne odgovornosti odvjetnika. Sukladno čl. 37. st. 2. toč. c i *Solicitors Act 1974* i toč. 4.1. *Solicitors Indemnity Insurance Rules 2008*. (SIIR), odvjetničke tvrtke, (a koje se mogu sastojati i od samo jednog odvjetnika, toč. 3.1. SIIR-a), dužne su se osigurati od odgovornosti

¹⁶⁸ Iz ova dva područja odgovornosti za štetu proizlazi 90% svih zahtjeva u Velikoj Britaniji za naknadu štete zbog smrti, tjelesne ozljede i narušenja zdravlja. Stoga je osiguranje od odgovornosti u navedenim područjima odgovornosti za štetu od velikog značaja. Lewis, R., op. cit., str. 54, toč. 14.

¹⁶⁹ Zakon ne postavlja obvezu da se poslodavac osigura od odgovornosti za štete koje bi mogli pretrpjeti njegovi srodnici kao zaposlenici, te štete koje bi mogli pretrpjeti zaposlenici koji nemaju redovito prebivalište u Velikoj Britaniji (čl. 2. st. 2. Zakona).

¹⁷⁰ Lewis, R., op. cit., str. 55, toč. 15.

- za štete koje mogu nastati obavljanjem odvjetničkog zanimanja. Odvjetnici koji imaju status zaposlenika u nekoj odvjetničkoj tvrtki, ili na neki drugi način obavljaju praksu u odvjetničkoj tvrtki, nemaju dužnost sklapanja osiguranja od profesionalne odgovornosti, ako navedena tvrtka ima već osigurateljsko pokriće (toč. 4. 2. SIIR-a).
- 5) Obvezno osiguranje od profesionalne odgovornosti u medicinskim djelatnostima. U ovom segmentu obveznih osiguranja od odgovornosti postoje određene specifičnosti. Ponajprije, liječnici i stomatolozi koji su u javnoj službi nemaju obvezu sklapanja osiguranja od profesionalne odgovornosti zbog toga što naknade šteta koje oni mogu prouzročiti obavljanjem svoje djelatnosti nadoknađuje *National Health Service (NHS)*.¹⁷¹ No, ako stomatolozi i liječnici medicine obavljaju samostalnu privatnu praksu, tada njihova profesionalna odgovornost za štete nije pokrivena *NHS*-om, već njihova strukovna udruženja zahtijevaju od njih da sklope obvezna osiguranja od profesionalne odgovornosti, makar i ne postoji zakonska obveza da tako i postupe.¹⁷² Pored liječnika i stomatologa privatne prakse, obvezno osiguranje od profesionalne odgovornosti propisano je i za neka druga medicinska zanimanja, primjerice za osteopate (čl. 37. st. 1. *Osteopaths Act 1993*) i kiropraktičare (čl. 37. st. 1. *Chiropractors Act 1994*).
 - 6) Obvezna osiguranja od profesionalne odgovornosti za štetu iz područja financijskih usluga. Propisano je obvezno osiguranje od odgovornosti za nezavisne financijske savjetnike (čl. 138. *Financial Services and Markets Act 2000*), te obvezno osiguranje od profesionalne odgovornosti posrednika u osiguranju [čl. 12. *Insurance Brokers (Registration) Act 1977*]
 - 7) Obvezno osiguranje od odgovornosti agenta (posrednika) u prometu nekretnina, ali samo u pogledu štete koja može nastati propustima u obračunavanju novca dobivenog od ili za nalagodavca (čl. 16. st. 1. *Estate Agents Act 1979*). Dakle, agent (posrednik) u prometu nekretnina je obveznik sklapanja predmetnog osiguranja, a kao treća osoba može se pojaviti samo nalagodavac (klijent) agenta.

¹⁷¹ Ibid., str. 56, toč. 15.

¹⁷² Loc. cit. Doduše, postoji ovlast ministarstva zdravstva da propiše obvezno osiguranje od profesionalne odgovornosti liječnika medicine i stomatologije (čl. 9. *Health Act, 1999*), ali takva ovlast još nije korištena. Postojao je čak i zakonski prijedlog [*The Medical Practitioners and Dentists (Professional Negligence Inusracne) Bill 2003*], kojim se pokušala uvesti obveza sklapanja osiguranja od profesionalne odgovornosti liječnika i stomatologa, ali takav prijedlog nije prošao parlamentarnu proceduru tijekom 2003. godine.

VI. Zaključak

Na temelju do sada izloženog možemo iznijeti sljedeće zaključke:

1. Ponajprije možemo uočiti da ne postoji, tzv. *numerus clausus* obveznih osiguranja od odgovornosti, već je njihov broj promjenjiv, i to u pravilu stalno se povećava. Razlog tome je pojava svakim danom sve većeg broja određenih djelatnosti ili aktivnosti, čije obavljanje nosi sa sobom i određeni rizik od nastanka štete prilikom njihova obavljanja za širi krug pojedinaca. Stoga se javlja općedruštveni interes da se, s jedne strane zaštite (u novčanom smislu) treće osobe koje mogu biti oštećene obavljanjem takvih djelatnosti, a s druge strane da se omogući osobama koje su nositelji takve djelatnosti njihovo nesmetano obavljanje u smislu zaštite od raznih novčanih gubitaka koje bi pretrpjele u obliku isplata za naknade šteta koje su nastale u vezi s obavljanjem takvih djelatnosti ili aktivnosti.
2. Analizirani propisi o obveznim osiguranjima od odgovornosti vezuju, u najvećem broju slučajeva, obvezu sklapanja ugovora o osiguranju uz određenu profesionalnu djelatnost, određenu aktivnost (koja i ne mora biti profesionalna, primjerice lovstvo) ili uz nositelje i voditelje pojedine gospodarske djelatnosti (primjerice korisnika nuklearnog uređaja, koncesionara plinskih ili cjevovodnih mreža i sl.). Manje je onih obveznih osiguranja od odgovornosti koje vezuju obvezu sklapanja osiguranja uz pravo vlasništva nad određenom opasnom stvari (proizlazi da se to pravilo isključivo odnosi na obvezna osiguranja od odgovornosti za štetu u prometu, a ne i kod drugih vrsta obveznih osiguranja od odgovornosti).
3. Obveznici sklapanja osiguranja od odgovornosti prvenstveno su osobe koje obavljaju određenu djelatnost ili aktivnost uz čije se obavljanje vezuje povećani rizik nastanka štete. Osigurateljsko pokriće odnosi se, kako na nositelje određene djelatnosti (pravne osobe, ili fizičke osobe kao obrtnici ili slobodna zanimanja koje obavljaju određenu djelatnost), tako i na njihove zaposlenike koji sudjeluju u obavljanju navedene djelatnosti (tzv. osigurane osobe). Stoga je moguće da se osobe ugovaratelja osiguranja koji ima obvezu sklopiti ugovor o osiguranju od odgovornosti i samog osiguranika, razlikuju (primjerice ugovaratelj osiguranja od odgovornosti je odvjetničko društvo, revizorsko društvo, projektantsko društvo, a osiguranici su osobe zaposlene u tim društvima koje sudjeluju u obavljanju poslovne djelatnosti društva: odvjetnici, revizori, inženjeri).
4. U pogledu određivanja kruga trećih osoba ne može se izvući jedinstveni zaključak, već se u tom smislu može izvršiti određena podjela obveznih osiguranja od odgovornosti. A) Ponajprije, postoje osiguranja od odgovornosti u kojima treće osobe predstavljaju, tzv. neograničenu masu potencijalnih oštećenika (primjerice osiguranje od odgovornosti korisnika nuklearnog uređaja, ali i osiguranje od odgovornosti arhitekata i inženjera u graditeljstvu, te inženjera drvne tehnologije). U ovim osiguranjima ne zahtijeva se da oštećene osobe imaju nekakav pravni (ugovorni) odnos s

- odgovornom osobom. B) Zatim, postoje osiguranja od odgovornosti u kojima se kao treće osobe mogu pojaviti samo osobe koje su u nekom određenom pravnom (ugovornom) odnosu s osiguranikom, tj. odgovornom osobom (primjerice osiguranje od odgovornosti odvjetnika, revizora, poreznih savjetnika, psihologa). C) Konačno postoje osiguranja od odgovornosti u kojima je krug trećih osoba unaprijed određen samim propisom ili uvjetima osiguranja (primjerice u osiguranju od odgovornosti stečajnih upravitelja i javnih komisionara trećim bi se osobama smatrali vjerovnici stečajne mase te stranke u stečajnom, odnosno ovršnom postupku; u osiguranju od odgovornosti za štetu na okolišu propisano je da se trećim osobama smatraju država i jedinice lokalne i područne samouprave; putnici su također izrijekom propisani kao treće osobe u osiguranju od odgovornosti organizatora putovanja za paket aranžman).
5. Obvezna osiguranja od odgovornosti najčešće se propisuju samim zakonima (državnim, ali i regionalnim kao što je to slučaj u poredbenom pravu), no nije isključeno da se ona propisuju i u podzakonskim aktima, pa i deontološkim propisima pojedinih strukovnih organizacija (primjerice Pravilnik o radu posrednika u transferima igrača kojeg je donio Hrvatski nogometni savez).
 6. No, i onda kada pojedine strukovne organizacije ne određuju obvezu sklapanja osiguranja od odgovornosti svojim deontološkim propisima, one ipak imaju određenu ulogu u utvrđivanju (zajedničkih) uvjeta osiguranja od profesionalne odgovornosti svojih članova s osigurateljima, a koje će potom oni primjenjivati u svojem poslovanju. Primjer za to su ovlasti Odvjetničke komore, Javnobilježničke komore, Komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu, i drugih komora, koje zajednički s osigurateljima utvrđuju uvjete osiguranja od profesionalne odgovornosti svojih članova.
 7. Na kraju možemo zaključiti da se u Hrvatskoj, po broju i sadržaju obveznih osiguranja od odgovornosti, slijedi trend koji postoji u poredbenim pravnim sustavima, no smatramo da bi se po uzoru na prikazana poredbeno pravna uređenja, mogla uvesti obveza sklapanja i još nekih dodatnih osiguranja od odgovornosti za koje smatramo da postoji opravdani društveni interes, primjerice: osiguranje od odgovornosti koncesionara raznih cjevovoda i plinskih mreža, korisnika uređaja za genetsku tehnologiju, proizvođača ili uvoznika proizvoda za proizvod s nedostatkom, lovaca, vlasnika pasa i drugih opasnih životinja te liječnika i drugih osoba koje obavljaju medicinska zanimanja.

Literatura

1. **Andrijašević, Sanja, Račić-Žlibčar, Tatjana**, Rječnik osiguranja, Masmedia, Zagreb, 1997.
2. **Čulinović Herc, Edita**, Aktualna pitanja financijskog izvještavanja dioničkih društava – odgovornost revizora, Zbornik PFRi, vol. 25., br. 1., 2004., str. 167-202.

3. **Ćurković, Marijan**, Osiguranje od odgovornosti pri obavljanju profesionalne djelatnosti, *Pravo i porezi*, br. 5., 1997., str. 509-516.
4. **Ćurković, Marijan**, Osiguranje od odgovornosti u odnosima zaštitarske i detektivske djelatnosti, *Pravo i porezi*, br. 7., 1997., str. 734-735.
5. **Ćurković, Marijan**, Uvjeti za osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja, *Pravo i porezi*, br. 6, 1998., str. 637-639.
6. **Ćurković, Marijan**, Posredovanje i zastupanje u osiguranju, *Osiguranje – hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja*, god. 39, br. 2-3., 1999., str. 3-30.
7. **Ćurković, Marijan**, Najnovije EU tendencije u zaštiti žrtava cestovnog prometa, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 3., Mostar, 2005., str. 273-288.
8. **Ćurković, Marijan**, Osiguranje od odgovornosti članova uprava i nadzornih odbora, revizora i odvjetnika, *Pravo u gospodarstvu*, br. 4., 2006., str. 267-287.
9. **Ćurković, Marijan**, Druga EU direktiva o posredovanju o osiguranju, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 4., Mostar, 2006., str. 181-189.
10. **Ćurković, Marijan**, Osiguranje u sportskim aktivnostima, u: *Novi zakon o športu i aktualna praksa iz područja športa i športskih djelatnosti*, skupina autora, Inženjerski biro, Zagreb, siječanj 2007., str. 183-199.
11. **Ćurković, Marijan**, Osiguranje od odgovornosti poslodavca za neimovinsku štetu uzrokovanu radnicima, u: *Odgovornost za neimovinsku štetu zbog povreda prava osobnosti u vezi s radom*, opća redakcija: Klarić, Petar, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 149-163.
12. **Ćurković, Marijan**, *Obvezna osiguranja u prometu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2007.
13. **Ćurković, Marijan**, Osiguranje od odgovornosti liječnika, *Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 6., Mostar, 2008., str. 149-157.
14. **Dulčić, Katerina**, *Elektronička forma pravnog posla*, magistarski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2004.
15. **Fenyves, Attila, i Rubin, Daniel**, *Tort Liability and Insurance: Country Report Austria*, u: Wagner, G. (ed.), *Tort Law and Liability Insurance*, Springer Verlag, Wien/NewYork, 2005., str. 7-46.
16. **Gavella, Nikola**, *Osobna prava*, Pravni fakultet, Zagreb, 2000.
17. **Gorenc, Vilim**, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, RRiF plus, Zagreb, 2005.
18. **Ilić, Ante**, *Obvezna osiguranja u hrvatskom zakonodavstvu*, *Pravo u gospodarstvu*, br. 11-12, 1994., str. 937-946.
19. **Iudica, Giovanni, Scarso, P. Alessandro**, *Tort Liability and Insurance: Italy*, u: Wagner, G. (ed.), *Tort Law and Liability Insurance*, Springer Verlag, Wien/NewYork, 2005., str. 119-146.
20. **Jurić, Dionis**, *Uloga revizora u dioničkom društvu*, *Zbornik PFRi.*, vol. 25., br. 1., 2004., str. 323-352.
21. **Kačer, Hrvoje**, *Obvezna osiguranja od profesionalne odgovornosti u hrvatskom pravu*, *Ugovor o osiguranju prema novom ZOO*, Inženjerski biro, Zagreb, 2005., str. 92-131.

22. **Kummer, Joachim**, Allgemeine Haftpflichtversicherung, u: Terbille, M., Versicherungsrechts, 2. Aufl., Verlag C. H. Beck, München, 2008., str. 655-733.
23. **Lewis, Richard**, The Relationship Between Tort Law and Insurance in England and Wales, u: Wagner, G. (ed.), Tort Law and Liability Insurance, Springer Verlag, Wien/NewYork, 2005., str. 47-85.
24. **Lončarić-Horvat, Olivera**, et al., Pravo okoliša, 3. izmijenjeno i dopunjeno izd., Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja i Organizator, Zagreb, 2003.
25. **Matijević, Berislav**, Osiguranje u praksi, Naklada, Zadar, 2007.
26. **Niederleithinger, Ernst**, Das neue VVG, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2007.
27. **Pauković, Hrvoje**, Osiguranje od odgovornosti, u: Ugovor o osiguranju prema novom ZOO-u, Inženjerski biro, Zagreb, 2005., str. 74-91.
28. **Petrić, Silvija**, Temeljne pretpostavke građanskopravne odgovornosti odvjetnika, Pravo i porezi, br. 12/2002, str. 36-45.
29. **Sassenbach, Holger**, Anwalt- und Notarhaftpflichtversicherung, u: Terbille, M., Versicherungsrechts, 2. Aufl., Verlag C. H. Beck, München, 2008., str. 1009-1034.
30. **Slavnić, Jovan**, Obvezno osiguranje, osnove sistema i koncept njegovog regulisanja, Savremena administracija, Beograd, 1978.
31. **Šulejić, Predrag**, Osiguranje od građanske odgovornosti, Institut za uporedno pravo, Beograd, 1967.
32. **Šulejić, Predrag**, Pravo osiguranja, Dosije, Beograd, 2005.
33. **Wagner, Gerhard**, Tort Liability and Insurance: German Report, u: Wagner, G. (ed.), Tort Law and Liability Insurance, Springer Verlag, Wien/NewYork, 2005., str. 87-117.

Pravni izvori

Hrvatska:

- Ovršni zakon NN, br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04., 88/05., 121/05. i 67/08.
- Stečajni zakon, NN, br. 44/96., 29/99., 129/00., 123/03., 197/03., 187/04. i 82/06.
- Zakon o elektroničkom potpisu, NN, br. 10/02. i 80/08.
- Zakon o Hrvatskoj komori arhitekata i inženjera u graditeljstvu, NN, br. 47/98.
- Zakon o Hrvatskoj komori inženjera šumarstva i drvne tehnologije, NN, br. 26/06.
- Zakon o javnom bilježništvu, NN, br. 78/93., 29/94. i 16/07.
- Zakon o obveznim odnosima (ZOO), NN, br. 35/05. i 41/08.
- Zakon o obveznim osiguranjima u prometu, NN, br. 151/05.
- Zakon o odgovornosti za nuklearnu štetu, NN, br. 143/08.
- Zakon o odvjetništvu, NN, br. 9/94.
- Zakon o osiguranju, NN, br. 151/05. i 87/08.
- Zakon o osnutku Hrvatske kontrole zračne plovidbe, NN, br. 19/98.
- Zakon o poreznom savjetništvu, NN, br. 127/00.
- Zakon o posredovanju u prometu nekretnina, NN, br. 107/07
- Zakon o privatnoj zaštiti, NN, br. 68/03.
- Zakon o pružanju usluga u turizmu, NN, br. 68/07.
- Zakon o psihološkoj djelatnosti, NN, br. 47/03.

Zakon o reviziji, NN, 146/05.
Zakon o veterinarsko-medicinskim proizvodima, NN, br. 84/08.
Zakon o zaštiti okoliša, NN, br. 110/07.
Zakon o zaštiti osoba i imovine, NN, br. 83/96., 90/96. i 96/01.
Pravilnik o radu posrednika u transferima igrača Hrvatskog nogometnog saveza od 25. kolovoza 2001., propis se nalazi na internet stranici:
www.hns-cff.hr/upl/products/Pravilnik_o_radu_posrednika_u_transferima_igraca.pdf
Pravilnik o stalnim sudskim tumačima, NN, br. 88/2008.
Pravilnik o stalnim sudskim vještacima, NN, br. 88/2008.

Austrija:

Atomhaftungsgesetz (AtomHG), BGBl. Nr. 170/98.
Bankwesengesetz, BGBl. Nr. 639/1993., zadnja izmjena 70/2004.
Flughafen-Bodenabfertigungsgesetz (FBG), BGBl. Nr. 97/1998.
Gaswirtschaftsgesetz (GWG), BGBl. Nr. 121/2000., 136/2001. i 148/2002.
Gentechnikgesetz, BGBl. I Nr. 73/1998., 98/2001., 94/2002., 73/2004., 126/2004., 127/2005. i 13/2006.
Gewerbeordnung, BGBl. Nr. 111/2002.
Kapitalmarktgesetz, BGBl. Nr. 625/1991., 532/1991., 210/1994., 60/1998., 63/1999., 2/2001., 97/2001., 35/2003., 80/2003., 78/2005., 48/2006., 60/2007. i 69/2008
Notariatsordnung, RGBl. 75/1871., zadnja izmjena BGBl. Nr. 112/2003.
Patentanwaltsgesetz, BGBl. Nr. 214/1967., 172/1983., 772/1992, 109/1993., 917/1993., 112/1999., 107/2001. i 133/2005.
Produkthaftungsgesetz, BGBl. Nr. 99/1988. i 98/2001 (zadnja izmjena).
Rechtsanwaltsordnung (RAO), RGBl. Nr. 96/1868, zadnja izmjena BGBl. Nr. 68/2008.
Rohrleitugngsgesetz (RohrleitungsG), BGBl. Nr. 411/1975., 428/1989., 127/1993., 140/1997., 121/2000., 98/2001., 151/2001., 112/2003. i 115/2004.
Sachverständigen- und Dolmetschergesetz, BGBl. Nr. 137/1975, 623/1994., 168/1998., 133/2001., 115/2003, 111/2007.
Seilbahngesetz, BGBl. Nr. 103/2003.
Signaturgesetz, BGBl. Nr. 190/1999., 32/2001., 152/2001. i 164/2005.
Verisicherungsaufsichtsgesetz (VAG), BGBl. 569/1978., zadnja izmjena 194/1999.
Versicherungsvertragsgesetz (VVG), BGBl. Nr. 1959/2, 1993/90., 1994/509., 1994/652., 1996/447., 1997/6. i 1997/140.
Wirtschaftstreuhandberufsgesetz (WTBG), BGBl. Nr. 58/1999., 135/2001., 84/2005., 120/2005. i 161/2006.
Zivilrechtsmediationsgesetz, BGBl. Nr. 29/2003.

Njemačka:

Arzneimittelgesetz (AMG), BGBl. 2005., I S. 3394., zadnja izmjena BGBl. 2007. I S. 2631
Atomgesetz (AtomG), BGBl. 1985., I S. 1565, zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 1793.
Berufsordnung der Landesapothekerkammer Baden-Württemberg, PZ 38/06, S. 133; DAZ 38/06, S. 157.
Berufsordnung für die nordrheinischen Ärztinnen und Ärzte, MBI. NRW. 1999 S. 350, MBI. 2000., NRW. S. 1254, MBI. NRW. 2002 S. 308, MBI. NRW 2003, S. 789, 790.

Bundesjagdgesetz (BJagdG), BGBl. 1976., I S. 2849, zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 426.
Bundesnotarordnung, zadnja izmjena BGBl. 2007., I S. 2840.
Bundesrechtsanwaltdordnung (BRAO), od 01.08.1958. zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 2418
Genetchniggesetz (GenTG), BGBl. 1993., I S. 2066., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 499.
Gesetz zur Neuregelung über das Halten und Führen von Hunden, HmbGVBl. Nr. 5/2006.
Patenanwaltsordnung, BGBl. 1966., I S. 557, zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 1000.
Pflichtversicherungsgesetz, BGBl. 1965., I S. 213, zadnja izmjena BGBl. 2007., I S. 2833.
Steuerberatungsgesetz, (StBerG), BGBl. 1975., I S. 2735., zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 2418.
Umwelthaftugsgesetz (UmweltHg), BGBl. 1990., I S. 2634., zadnja izmjena BGBl. 2007., I S. 2631.
Versicherungsvertragsgesetz (VVG), BGBl. I S. 2631/2007.
Wirtschaftsprüferordnung (WiPrO), BGBl. 1975., I S. 2803, zadnja izmjena BGBl. 2008., I S. 1000.

Italija:

Codice civile, GU n. 79/1942, zadnja izmjena GU n. 159/2007.
Codice della navigazione, GU n. 327/1942.
Codice delle assicurazioni private, GU n. 239/2005, zadnja izmjena GU n. 198/2007.
Dekret predsjednika republike od 9. studenog 1991, br. 404, GU n. 302/1991.
Zakon od 31. prosinca 1962, br. 1860, GU, n. 27/1963.
Zakon od 2. veljače 1973, br. 7, GU, n. 42/1973.
Zakon od 20. ožujka 1984., br. 47.
Zakona od 28. studenog 1984., br. 792, GU, n. 329/1984.
Zakon od 13. svibnja 1985., br. 190, GU, n. 115/1985.
Zakon od 24. prosinca 1986, br. 958, GU, n. 11/1987.
Zakon od 11. kolovoza 1991, br. 266, GU, n. 196/1991
Zakon od 11. veljače 1992. br. 157, GU, n. 46/1992.
Zakona od 17 ožujka 1995., br. 111, GU, n. 88/1995.
Zakon od 24. lipnja 1997., br. 196, GU, n. 154/1997.
Zakon od 24. prosinca 2003., br. 363, GU, n. 3/2004.
Zakon autonomne provincije Bolzano, od 17. veljače 2000, br. 5.
Zakon autonomne provincije Trento, od 13. prosinca 1990., br. 33., BU 56/1990.
Zakon regije Lombardije, od 7. siječnja 1986., br. 1., BU n. 2/1986.
Zakon regije Lombardije, od 7. listopada 2003., br. 22.

Velika Britanija:

(*Napomena:* svi zakonski tekstovi preuzeti su sa službenih stranica ureda za javno informiranje britanske vlade, www.opsi.gov.uk).

Chiropractors Act 1994

Dangerous Wild Animals Act 1976.

Employers Liability (Compulsory insurance) Act 1969, Statutory Instruments, 1998, No. 2573.

Estate Agents Act 1979.

Financial Services and Markets Act 2000.

Health Act, 1999.

Insurance Brokers (Registration) Act 1977.

Nuclear Installations Act 1965.

Osteopaths Act 1993.

Riding Establishments Act 1970.

Road Traffic Act 1988.

Solicitors Act 1974.

Third Parties (Rights Against Insurers) Act 1930.

Solicitors Indemnity Insurance Rules, www.sra.org.uk

Uvjeti osiguranja

Neobvezujući ogledni (standardni) uvjeti za osiguranje od odgovornosti javnih komisio-
nara, od 27. svibnja 2008. godine, www.huo.hr .

Neobvezujući ogledni (standardni) uvjeti osiguranja od odgovornosti organizatora paket
aranžmana, od 27. rujna 2007. godine, www.huo.hr .

Neobvezujući ogledni (standardni) uvjeti osiguranja od odgovornosti posrednika u pro-
metu nekretnina, od 25. rujna 2008. godine, www.huo.hr .

Neobvezujući ogledni (standardni) uvjeti za osiguranje od odgovornosti posrednika u
osiguranju i reosiguranju, od 27. svibnja 2008. godine, www.huo.hr .

Neobvezujući ogledni (standardni) uvjeti za osiguranje od odgovornosti stečajnih upra-
vitelja, od 13. prosinca 2007. godine, www.huo.hr .

Uvjeti osiguranja od odgovornosti javnih bilježnika od 21. prosinca 1994. godine
(zajednički uvjeti).

Uvjeti osiguranja od odgovornosti odvjetnika od 21. prosinca 1994. (zajednički uvjeti).

Uvjeti za osiguranje od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti zastupanja u osiguranju
Croatia osiguranja d.d., od 1. siječnja 2000. godine.

Uvjeti za osiguranje od izvanugovorne (javne) odgovornosti Croatia osiguranja d.d., od
1. siječnja 2006. godine.

Uvjeti za osiguranje od odgovornosti iz obavljanja zaštitarske i detektivske djelatnosti
koji su u primjeni od 28. listopada 2004. (zajednički uvjeti).

Uvjeti za osiguranje od odgovornosti ovlaštenih arhitekata i inženjera u graditeljstvu, od
1. siječnja 2001. godine, na: www.hkaig.hr/akti/11.doc, stranica posjećena 29. pro-
sinca 2008. godine.

Uvjeti za osiguranje od odgovornosti revizorskih tvrtki Croatia osiguranja d.d., od 1.
srpnja 1996. godine.

Uvjeti za osiguranje od ugovorne (profesionalne) odgovornosti Croatia osiguranja d.d.,
od 1. siječnja 2006. godine.

Summary

MANDATORY LIABILITY INSURANCES EXCEPT FOR INSURANCES IN THE FIELD OF TRAFFIC AND TRANSPORT IN CROATIAN AND COMPARATIVE LAW PAYING A SPECIAL ATTENTION TO AN OBLIGED PERSON TO INSURE AND THIRD PERSONS

In the first part of the article the author addresses the significance of mandatory liability insurances and presents an overview of different types of mandatory liability insurances except for insurances in the field of traffic and transport in Croatian law. In this matter he pays a special attention to issues concerning the identification of a person who has an obligation to enter the liability insurance agreement and of persons who are considered to be the third persons in certain cases of liability insurance. Furthermore, an overview of comparative legal systems in Austria, Germany, Italy and Great Britain governing the field of mandatory liability insurances except for the traffic and transport systems is given with the aim to point at further possible directions of mandatory liability insurance development in Croatian law. Presenting the overview of domestic and comparative legal systems, the author gives a special attention to legal sources prescribing the obligation to stipulate a particular mandatory liability insurance agreement. While addressing the Croatian legal system, the author also writes about insurance conditions set by certain insurance companies.

Key words: *mandatory liability insurance, obliged person to insure, third persons.*

Riassunto

ASSICURAZIONE OBBLIGATORIA PER LA RESPONSABILITÀ CIVILE AL DI FUORI DELLE ATTIVITÀ DI CIRCOLAZIONE E TRASPORTO NEL DIRITTO CROATO E COMPARATO, CON ATTENZIONE ALL'INDIVIDUAZIONE DELL'OBBLIGATO A CONTRARRE L'ASSICURAZIONE E DELL'INSIEME DEI SOGGETTI TERZI

All'inizio del lavoro si tratta in generale dell'importanza delle assicurazioni obbligatorie per la responsabilità civile, mentre, di seguito, l'autore offre una rassegna delle singole assicurazioni obbligatorie per la responsabilità civile al di fuori delle attività di circolazione e trasporto. Con l'occasione, l'autore si occupa attentamente di individuare chi debba essere l'obbligato alla stipulazione dell'assicurazione per la responsabilità civile, come pure quali soggetti debbano essere considerati terzi in certe assicurazioni per la responsabilità civile. Successivamente, si comparano le soluzioni giuridiche accolte in Austria, Germania, Italia e Gran Bretagna in materia di assicurazione obbligatoria per la responsabilità civile al di fuori della circolazione e del trasporto, al fine di porre in rilievo quali sono i possibili sviluppi dell'assicurazione obbligatoria per la responsabilità civile nel diritto croato. Nella rassegna delle soluzioni interne e di quelle comparate, l'autore presta particolare attenzione alle fonti giuridiche, che dispongono l'obbligo di contrarre le singole assicurazioni obbligatorie; nell'esame della soluzione giuridica croata, invece, l'autore ai fini dell'indagine si avvale anche delle condizioni di assicurazione dei singoli assicuratori.

Parole chiave: assicurazione obbligatoria per la responsabilità civile, obbligato a contrarre l'assicurazione, soggetti terzi.